

FIG KONFERENCIA BUDAPESTEN

(Fotók: Bödő Viktória)

2006. április 27–29. között a Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság, valamint a Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Főiskolai Kara – a FIG 2-es, 3-as és 7-es számú bizottságának közreműködésével – munkatalálkozót rendezett *Workshop on e-Governance, Knowledge Management and e-Learning* címmel. A konferenciára Budapesten, a Rubin Hotelben került sor.

A konferencia első napja plenáris ülés jelleget öltött, melyen a földügyi szektort felügyelő mezőgazdasági kormányzat magas rangú tisztségviselői is képviseltették magukat. A munkatalálkozó hivatalos nyelve az angol volt, de erre a napra a szervezők szinkrontolmácsolást is biztosítottak, figyelemmel arra, hogy a földügyi szakigazgatás megyei szervezeteinek angol nyelvet nem vagy kevésbé beszélő vezetői is a résztvevők között voltak.

A három nap során összesen kilenc szekcióban 30 előadás hangzott el. Az előadók elsősorban közoktatási és kormányzati intézményeket képviseltek Magyarországról és szerte Európából, de akadt előadó magánszervezetektől is. A sokféleséget mi sem jellemzi jobban, hogy a 30 előadás előadói – a hazaiak mellett – 16 különböző országból érkeztek.

Dr. Márkus Béla köszönti a konferencia résztvevőit

A rendezvény célja az elektronikus közigazgatásban felmerülő szakmai problémák és a mintaként szolgáló megoldások bemutatása volt. Napjainkban kiemelt jelentőséggel bír az ismeretek elsajátítása, hasznosítása és azok továbbadása. A mai informá-

Benedek Fülöp közigazgatási államtitkár megnyitja a konferenciát

ciós és kommunikációs eszközök birtokában lehetőség adódik az oktatási módszerek korszerűsítésére, ezen felül pedig az oktatási anyagok interneten keresztül további továbbítása lehetővé teszi a képzésekben résztvevő személyek és tanuló csoportok önálló felkészülését, egymás támogatását. Ennek megfelelően a konferencia előadásai átfogták az e-kormányzati tevékenységet, a tudásbázis kiépítését, fenntartását, működtetését és szolgáltatásait, valamint a korszerű oktatási, továbbképzési módszereket és azok technológiai hátterét.

A munkatalálkozóhoz anyagi támogatást nyújtott a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, és a megnyitó előadást az FVM részéről Benedek Fülöp közigazgatási államtitkár tartotta. Az elhangzott, „A földügyi hálózat szerepe az elektronikus kormányzatban” című előadás figyelemreméltó üzenetek hordozója volt mind a külföldi résztvevők, mind a hazai földmérés–térképészet szakemberei számára, ezért fontosnak tarjuk a teljes szöveg ismertetését.

„Tisztelt Elnök Úr, Hölgyeim és Uraim!

A földügyi hálózatunknak az elektronikus kormányzatban viselt szerepével kapcsolatban el kell mondanunk, hogy az még az Osztrák–Magyar Monarchiában, a XIX. században létrejött hagyományos kataszteri, földügyi igazgatási alapokon nyugszik.

Az 1972-ben bevezetett egységes ingatlan-nyilvántartási rendszer kialakítása alkalmassá tette a földügyi hálózatot arra, hogy mind szervezeten, mind működésileg hosszú távon megvalósítsa a korszerű földügyi igazgatás előtt álló feladatok végrehajtását.

Az egységes ingatlan-nyilvántartási rendszer legnagyobb előnye az, hogy az ingatlanok geometriai (itt a kataszteri térképekre gondolunk) és jogi adatait (tulajdoni adatok, terhek, egyéb jogok és tények) ugyanaz a közigazgatási szervezet, a földhivatali hálózat kezeli.

A földhivatali hálózat a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Földügyi és Térinformatikai Főosztályának irányítása alatt működik. A földhivatali hálózaton belül jelenleg 19 megyei és a Fővárosi Földhivatal, valamint az irányításuk alatt lévő 119 körzeti földhivatal végzi az egységes ingatlan-nyilvántartással kapcsolatos, valamint földvédelmi, földértékelési és földhasználati feladatokat. A megyei földhivatalok mellé rendelt országos hatáskörű, a földügyi szakágazathoz kapcsolódó kutatás–fejlesztési, valamint egyes operatív és ellenőrzési feladatok végrehajtásáért és koordinálásáért a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI), míg a korszerű kataszteri térképek előállításáért a Nemzeti Kataszteri Program Kht. a felelős.

A földügyi igazgatás a világ minden részén az egyik meghatározó közigazgatási szervezet. Hatékony földügyi igazgatás nélkül nem lehet a legalapvetőbb infrastrukturális fejlesztéseket végrehajtani, a beruházásokat ösztönözni, a nemzetgazdaság fejlődését elősegíteni.

Nyugodtan elmondhatjuk, hogy Magyarország a földügyi igazgatás szempontjából a világ élvonalában áll. Az egységes ingatlan-nyilvántartás rendszere olyan biztos hátteret teremt a tulajdonbiztonság, a földhöz kapcsolódó jogok kezelése és nyilvántartása szempontjából, mely hatékonyan képes az állampolgárok, az üzleti élet kiszolgálására, a kormányzati döntések előkészítésére, támogatására és végrehajtására.

A gyakorlati tapasztalat igazolja, hogy a földügyi intézményhálózat jelenlegi felépítése megfelel a működésével szemben támasztott felhasználói igényeknek, és lehetővé teszi jogszabályban rögzített feladatainak hatékony végrehajtását.

Vegyünk egy példát. Az a tény, hogy az állami ingatlan-nyilvántartási, földvédelmi, földminősítési és

földhasználati tevékenység ugyanahhoz az intézményhálózathoz tartozik, ez nagymértékben egyszerűsíti a földdel kapcsolatos szerteágazó, sok esetben az egyes tevékenységeken átnyúló feladatok végrehajtását, és ezzel elősegíti a jó kormányzati munkát.

Az intézményfejlesztés megalapozásában a minisztérium és szakági főosztálya tudatosan és elkötelezetten élt és él a tudásmenedzsment eszközeivel, a bilaterális (EU, svájci, német, holland és világbanki), továbbá multilaterális (ENSZ Európai Gazdasági Bizottság, FAO) együttműködések lehetőségeinek tudatos kihasználásával, a közhivatali és magánszféra partneri együttműködésével és a térinformatika területén a horizontális intézményhálózatosítás támogatásával.

Az elmúlt másfél évtizedben, a földügyi szakág nagy ívű informatikai fejlődésen ment keresztül, és ez a folyamat napjainkban is változatlan lendülettel tart.

A TAKARNET számítógépes adatátviteli rendszer kiépítésével a földügyi intézményhálózat informatikai szempontból egy hálózatnak tekinthető.

A TAKARNET lehetőségét biztosít a földügyi szakágon belül az adatok, dokumentumok és információk szabad, de ellenőrzött áramlására, így lehetőség van korszerű adatforrások és új szolgáltatások bevezetésére, alkalmazására. A külső regisztrált felhasználók (közjegyzők, ügyvédek, bankok) a hálózat internetes szolgáltatásain keresztül érhetik el a földügy által kezelt adatokat. Az ilyen csatlakozási pontok száma mára meghaladja a háromezretet.

Magyarországon a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló, 2004. évben hozott törvény biztosítja az elektronikus kormányzás jogi alapjait. Az elektronikus ügyintézés meghatározásával, az ügyfélkapu mint fogalom megjelenésével, a digitális aláírás alkalmazásával jelentős kihívásokkal kell szembenéznie a magyar közigazgatásnak, beleértve a földügyi igazgatást is.

Az elektronikus kormányzás kiépítése felé tett újabb jogi lépés volt az e-Europe 2002 akcióprogramhoz illeszkedő, 2005-ben megjelent, a közszolgáltatások elektronizáltságának szintjeit meghatározó kormányhatározat. Ez négy szintet állapít meg:

- információs, tájékoztató szolgáltatás,
- egyirányú interakciót biztosító szolgáltatás,
- kétirányú interakciót biztosító szolgáltatás, míg a legfelső szint
- a teljes ügyintézési folyamatot biztosító szolgáltatás.

Az elektronikus kormányzás ezen jogi keretrendszerét figyelembe véve elmondható, hogy a földügyi igazgatás a magyar közigazgatás ágazatai közül talán a legfelkészültebb a jogszabályokban meghatározott feladatainak végrehajtására.

A TAKARNET hálózat jelenlegi informatikai megoldása már használja a digitális aláírás nyújtotta előnyöket, míg a kormányzati ügyfélkapura történő csatlakozás kialakítása folyamatban van.

A TAKARNET portál földügyi adatszolgáltatásai az egész országra kiterjedően biztosítják az integrált tulajdoni lapi és kataszteri térképi szolgáltatást. A digitális kataszteri térképszolgáltatás már ma teljes körű a külterületek esetében, míg a belterületek vonatkozásában a 2007. évi országos befejezésig fokozatosan válik teljes körűvé.

A földügyi igazgatás informatikai szolgáltatásainak fejlesztését a közeljövőben az e-Kormányzat és az elektronikus ügyintézés irányába, az Információs Társadalom Operatív Programjához is igazodva kívánjuk megvalósítani az új európai irányelvek, kiemelten a téradat-infrastruktúrára vonatkozó INSPIRE figyelembevételével.

Nyilvánvaló, hogy a korszerű, térinformatikai alapon nyugvó földügyi hálózati szolgáltatások nélkül az elektronikus kormányzat célkitűzései nem oldhatók meg. A hazai földügyi igazgatás intézményhálózata, annak informatikai kiépítettsége megfelelő alapot nyújt az e-Kormányzat kialakításának, az informatikai alapon nyugvó közigazgatás kiépítésének végrehajtására.

Mindezt igazolja a „Sógorok” projekt keretében osztrák és brit nemzetközi szakértői csoport által nemrégiben elkészített jelentés is. Ez a magyar földügyi hálózatról és annak informatikai megoldásairól megállapítja, hogy „a TAKARNET megvalósítása kiváló,

és olyan megoldásokat tükröz, amelyeket éppen jelenleg valósítanak meg Nyugat-Európában”.

Az adatok létrehozásában, karbantartásában, szolgáltatásában a hálózati forradalom korszakát éljük. A felsőoktatásra döntő szerep hárul az új technológiát használók felkészítésében. A térbeli információk feldolgozása, rendszerezése és terjesztése sokrétű új munkalehetőséget teremt. A hálózatba kapcsolt világ változik, ahogyan a piacon új és új termékek és szolgáltatások jelennek meg. A jobb minőség, az alacsonyabb ár, a bővülő szolgáltatások és a megfelelő hozzáférés, azaz a vevő, a felhasználó igénye lesz a meghatározó erő.

A magyar kormány céltudatosan fejleszti az e-kormányzat kiépítését, az információs technológia felhasználásával, a kapcsolódó tartalom-szolgáltatások megvalósításának támogatásával. Számos tevékenységi kör szorosan kapcsolódik a földügyi szektorhoz is.

A térbeli adatok infrastruktúrájának hatékony kezeléséhez, frissítéséhez és karbantartásához jól képzett szakemberekre van szükség. A tanulás és a munka egyre inkább összefonódik. A tudásalapú szervezetek versenyképesebbé válnak. Az élethosszig tartó tanulás ma már stratégiai kulcselem.

A hagyományos oktatási intézményeket át kell alakítani a jövőre való felkészülés érdekében. Az alapvető szakmai jártasságon túl minden tanulóknak el kell sajátítani a kommunikáció, az együttműködés és a kreatív problémamegoldás készségeit. Ezek az élethosszig tartó tanulás legfontosabb elemei.

A résztvevők egy csoportja

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Főiskolai Kara, amely a földügyi szakigazgatással és intézményhálózatával szorosan együttműködik, több nemzetközi projektjével nagyban hozzájárult a magyar földügyi adminisztráció továbbképzési rendszerének jobbításához.

Fellépve a távoktatási fejlesztések nemzetközi porondjára is, projektjei előmozdították az európai és magyar intézmények közötti együttműködést, az oktatási erőforrások nemzetközi szintű megosztását mindezzel támogatva a szakosodást, javítva a minőséget, növelve a választékot az oktatás területén. Ennek eredményeként földügyi dolgozóink könnyebben felelnek meg a velük szemben támasztott szakmai elvárásoknak egy változó korban.

Ezzel a reménnyel kívánok sok sikert az e-Kormányzat, a tudásmenedzsment és a korszerű oktatás szakemberei számára e háromnapos rendezvényen is.”

A szervezők részéről a Magyar Földmérési Térképészeti és Távérzékelési Társaság elnöke, Apagyi Géza köszöntötte a megjelenteket. Rövid összefoglalójában bemutatta a Társaságot, utalt azokra a nemzetközi szervezetekre (FIG, ICA, ISPRS), melyekben Magyarországot rendes tagként a Társaság képviseli. Bejelentette, hogy az MFTTT-t 50 évvel ezelőtt alapították a szakma akkori legjelesebb művelői. A neves évfordulót méltó keretek között, valamint egy jubileumi kiadvánnyal kívánja a Társaság idén decemberben megünnepelni.

Az elnök néhány szóval ismertette az MFTTT 11 éve megújult, *Geodéziai és Kartográfia* címet viselő szakmai folyóiratát, amely már 58. évfolyamát éli.

Tekintettel arra, hogy lapunkban – a külföldi olvasó érdeklődésére számítva – rendszeresen megjelentetünk angol vagy német nyelvű összefoglalókat, az elnöki üdvözlő szavakat az elhangzott angol nyelvű változatban idézzük.

**„Mister Chairman, Mr. State Secretary,
Mr. Deputy State Secretary, Mr. Vice President,
Distinguished Colleagues,
Ladies and Gentleman,**

On behalf of the Hungarian Society of Surveying, Mapping and Remote Sensing as the president of the Society I would like to welcome you. Welcome to Hungary, welcome to Budapest!

It is our pleasure to have been given an opportunity to invite you to this conference which has a lot of interesting and important subjects included in the 3 up-to-date topics.

The idea of organizing this conference came from our colleagues who are very important players of three FIG commissions, namely Commission 2 on the Professional Education, Commission 3 on the Spatial Information Management and Commission 7 on the Cadastre and Land Management. Our Society joined this initiative with pleasure because we also thought that the planned goal of the meeting is very much on the agenda and it is very useful for both Hungarian experts and our international partners.

In my short lecture please, let me introduce you the Hungarian Society of Surveying, Mapping and Remote Sensing. This is a non-governmental organization which represents the experts who are active in the sectors contained the name of the Society. They work for several institutions, companies and some of them are entrepreneurs but we also have members who are retired or students. Some members we have are public servants and work for the Hungarian Land Administration. Their workplaces are the Ministry of Agriculture and Rural Development, the Institute of Geodesy, Cartography and Remote Sensing (shortly FÖMI), and last but not least the land offices.

I would like to report you, that our Society has a jubilee in this year. Fifty years ago it was established by well-known colleagues who were distinguished specialists, professors and enthusiastic players of our field. We would like to celebrate this anniversary in December deservedly. And we will edit an almanac on the occasion of this jubilee too.

We represent Hungary in three international organizations: FIG, ICA and ISPRS. Our colleagues fill or filled very important part of these organizations as a president of several commissions. For example – as you know – Mr. Bela Markus and Andras Ossko are elected presidents of the Commission 2 respectively the Commission 7 of FIG. We are proud of them very much.

As I mentioned our Society has represented Hungary in FIG actually since 1959. But so it isn't totally complete because there are other two Hungarian organizations which have special position in FIG as well: College of Geoinformatics (Székesfehérvár) – University of West Hungary as an Academic member and the Institute of Geodesy, Cartography and Remote Sensing (shortly FÖMI) as an Affiliate member.

Our Society is neither a mass organization nor an elite club. We have about one thousand members. But several of them are very enthusiastic. We have sections in Budapest and regional groups in the nineteen counties. They give forums of the negotiations on important topics, such as new technical solutions, in-

struments, procedures and so on. We have traditional programmes. Some of them are: we organize two central conferences yearly and a regional conference in several cities of the country every second year. These events are always very successful and useful too.

Finally, some words about our monthly, *Geodesy and Cartography*.

This is a demanding publication; in this year it is the fifty-eighth volume. Eleven years ago it was renovated both its form and content. It has colour pages as well. It has 3 main columns: scientific articles, review, and news. Generally the main articles have English summary. Size of edition is about one thousand and three hundred. The members of the editorial board are well-known and important representatives of our field (members of Hungarian Academy of Sciences, professors, leaders of several institutions). This circumstance gives the high quality guarantees.

I hope, I didn't bore you with the introduction of our Society but I thought that it could be interesting for you to learn our activity because we are not able to meet each other very often.

Dear Guests, Ladies and Gentleman!

Now, I would like to wish you a successful meeting and some useful information. I hope you will spend these days pleasantly in our city of capital, Budapest and its region. We would like to do everything for your comfort. Please, don't hesitate to let us know if you have any problem. Let's have a good conference!

Thank you for your kind attention."

□

AZ INGATLAN-NYILVÁNTARTÁS „KÜLÖNÖS” HIBÁI

A közelmúltban ugyanezen lap hasábjai írtam a digitális alaptérképek forgalomba adásával kapcsolatban a készítéskor, illetve vizsgálatkor felmerült hibákról, az ún. felmérési, térképezési és területszámitási hibák vizsgálatáról.

Most nézzük részletesebben ezt a témát. Nagyon érdekes, izgalmas, „kipipálós játék”. Nem csak a korabeli készítési, alkotási folyamatot kell jól ismerni, de tudni kell az összes mozzanat emberi buktatóit, mikor, milyen hibát lehet(ett) elkövetni:

- koordináta elírás;
- számjegyek felcserélése;
- birtokhatárpontok összekötési hibái;
- a koordinátát valami miatt javították, de a területet mégis a javítás előtti koordinátával számolták;

A konferencia kiadványa

A háromnapos rendezvény a FIG 2-es számú bizottságának ülésével zárult, amelyben a tagok ismertették a bizottság jelenlegi tevékenységét, valamint sor került a 2006–2010 időszakra vonatkozó munkaterv ismertetésére és megvitatására.

További részletek a <http://www.FIG.hu> honlapon találhatóak.

Szervezőbizottság

I/A. Felcserélt tulajdoni viszonyok

A felcserélt (leginkább megosztás utáni) birtoklási viszonyok 99%-ban abból adódnak, hogy az aktuális házszámzás irányultsága ellentétes a helyrajzi számzással, s a tulajdonosok (leginkább egy család, például testvérek) a saját logikájuk szerinti „kisebb házszám – kisebb helyrajzi szám” alapján veszik birtokba a telkeket. Ráadásul ezek általában (szinte) teljesen egyforma méretű és formájú ingatlanok. Ilyen esetben akár hosszú évekig, évtizedekig használhatják háborítatlanul ezt a nyilvántartás szempontjából felcserélt állapotot.

Sőt egy esetleges tulajdonos váltáskor sem okvetlenül derül fény rá, mivel a szerződéskötéshez az ügyvédek csak a tulajdoni lapot ellenőrzik, de legritkább esetben tekintenek rá a nyilvántartási térképre. Manapság az egyik legjellemzőbb, hogy hitelfelvétel elbírálása közben bukik ki a dolog, mivel a bankok nemcsak a tulajdoni lapot ellenőrzik, de a térképi állapotot is.

A felmérési hiba fogalomkörét kitérítve tudjuk intézni ezeket az ügyeket. Mivel a legtöbb esetben – még akkor is, ha egyértelműen hibás birtokbavétel történt – kijelenthető, hogy az ingatlan-nyilvántartás egységbe szerkesztésekor, bár az ügyfelek sem vették észre, de a hivatal sem észlelte és tárta fel az ellentmondást. Tágabb értelemben ez is felmérési hibának tekinthető, s így a helyszín figyelembevételével korrigálható.

Természetesen az ellentmondás teljes feltárása és végigvezetése mellett elengedhetetlen – a legtöbb esetben – a jelenleg bejegyzett (a mindenkori) jogosultak egyöntetű hozzájárulása. Ezt legegyszerűbben egy helyszínelést követően felvett részletes jegyzőkönyvben lehet rögzíteni, melyet mindenki jóváhagyólag aláír.

A megállapított eltérést és okát, okait akár előre, még a hivatalban megfogalmazhatjuk – nyugodt körülmények között –, mintegy a tényállás előzetes tisztázásaként, sőt ezt követően szakmai alapon előre leírhatjuk a javasolt kiigazítási lehetőséget, lehetőségeket is. Ezek alapján előre kinyomtathatunk megfelelően áttekinthető és olvasható formában akár többféle alternatívát is tartalmazó jegyzőkönyv formátumot.

Így a helyszínen már nemcsak a probléma feltárásáról eshet szó, hanem ezek ismeretében létrejöhet – az esetleges egyéb rögzíteni kívánt kitételek mellett – a megfelelő (az alternatívák közül a mindenki által elfogadott), közös egyezségeen alapuló kiigazításról szóló megállapodás is. Az eddigi 25 éves praxisomban még nem fordult elő, hogy felcserélt tulajdon

ingatlanok esetén ne született volna mindenki által aláírt kiigazítást kérő jegyzőkönyv.

A jegyzőkönyv a mi földhivatali gyakorlatunkban az alábbi formában készül. (Az adatok nem valósak!)

**„KÖRZETI FÖLDHIVATAL Ikt.sz.: 7777/1/2005.
Földmérési Osztály
Budapest, XI. ker., Budafoki út 59.**

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

Felvéve 2005. december 01-én, csütörtökön, a Budapest, XXI. ker. Nagy János utca mentén fekvő 219220 és 219221 helyrajzi számú ingatlanokon.

Jelen vannak:

a KÖRZETI FÖLDHIVATAL részéről

Kovács József osztályvezető;

Bokor János (1928.; 1215 Bp.

Nagy János utca 53/A.; sz.ig.

Bokor Lőrinc (1930.; 1215 Bp.

Nagy János utca 53/B.; sz.ig.

Bokor Márta (1957.; 1211 Bp.

Kiss József utca 14. VI/18.; sz.ig.:

Kovács József a helyszínelést megelőző vizsgálat alapján előadja a következőket.

A földhivatali munkarészek alapján megállapítottam, hogy a már forgalmon kívül helyezett, régi csepeli 11470. sz. telekkönyvi betétben tartották nyilván az 1400/5 hrsz.-ú, 266 □ öl nagyságú ingatlant, tulajdonosok ifj. Bokor Lőrinc és Bokor János (17633/1928.). Ezek után a 8211/1936. sz. irattal a régi birtok töröltetett, és helyette az annak megfelelő új 1902/1 (134 □ öl) és a 1902/2 (135 □ öl) helyrajzi számú birtok visszajegyeztetik. Ezt követően a 12239/1936. sz. alatt a 1902/2 hrsz. innen lejegyeztetik és a 7557 sz. tkv-i betétbe átjegyeztetik.

A 11470-en maradó 1902/1 hrsz.-re tényleges felosztás alapján Bokor Lőrinc (nős Szép Annával) feljegyeztetik. Ezt követően a 1141/1956. sz. öröklés következtében a tulajdoni hányadok a következőképpen módosultak: Bokor Lőrinc 4/6; Bokor József 1/6; Tóth Jánosné Bokor Julianna 1/6.

Az ingatlan-nyilvántartás átalakításakor a 1902/1 hrsz.-ből szerkesztették meg a 8816 sz. tulajdoni lapon nyilvántartott 219221 hrsz.-ú ingatlant, tulajdonosai: Bokor Lőrinc 4/6; Bokor József 1/6; Tóth Jánosné Bokor Julianna 1/6.

Az ingatlan-nyilvántartás átalakításakor a 1902/2 hrsz.-ből szerkesztették meg a 8815 sz. tulajdoni lapon nyilvántartott 219220 hrsz.-ú ingatlant, tu-

lajdonosai: Bokor János (1902) és ifj. Bokor János (1928).

Fentiekben leírt telekkönyvi levezetés teljes összhangot mutat a térképi tartalommal, vagyis a már forgalmon kívül helyezett, régi csepeli 27/1000 szelvényen ábrázolt 1902/1 hrsz. megfelel a jelenlegi 219221 hrsz.-nak, míg a régi 1902/2 hrsz. megfelel a jelenlegi 219220 hrsz.-nak.

A rendelkezésre álló munkarészek alapján az álapítható meg, hogy a két testvér eredetben fordítva vette/vehette birtokba az ingatlanokat. Így lehet az, hogy jelenleg a térkép szerinti 219220 hrsz. bejegyzett tulajdonosa Bokor János (1928), ugyanakkor a helyszínen a ténylegesen, sajátjaként Bokor Lőrinc (1930) és Bokor Márta (1957) használja, ezzel párhuzamosan a térkép szerinti 219221 hrsz. bejegyzett tulajdonosa Bokor Lőrinc (1930) és Bokor Márta (1957), ugyanakkor a helyszínen, ténylegesen, sajátjaként Bokor János (1928) használja.

A helyzet rendezéseképpen, az összes későbbi esetleges félreértés és felcserélhetőség elkerülése végett azt a javaslatot teszi a földhivatal, hogy egyesíti a két földrészletet, majd megosztja fele-fele arányban, a következők szerint:

A kiigazítás után kialakuló:

- 219220/1 hrsz. 484 m² (Nagy János utca 53/a)
- tulajdonos: Bokor János /1928/ t.h.: 1/1;
- 219220/2 hrsz. 484 m² (Nagy János utca 53/b)
- tulajdonosok: Bokor Lőrinc /1930/ t.h.: 1/2 és Bokor Márta /1957/) t.h.: 1/2.

Fentieket jelenlévők tudomásul veszik és elfogadják. Kéri az ingatlan-nyilvántartást a fentiek szerint javítani. A tulajdonosok kijelentik, hogy a javításhoz a hozzájárulásukat megadják, és egymással szemben területi követelésük nincs.

Fentiekhez az érintettek előadják még a következőket: –

A fentiekben leírt újraosztás mellett a „sima” visszacserelés esetén is nagyon fontos a jegyzőkönyvben az „egymással szemben területi követelésük nincs” kitétel, mivel a birtokhatárpontokkal rögzített földrészletek területe nem okvetlenül egyenlő nagyságú, s a „látszati” csere után a tulajdonjog egy más számítható területnagyságra fog vonatkozni ± módon, s ezt így lehet normálisan lerendezni.

Ugyanakkor voltak olyan ügyfeleink is, akik mindenféleképpen ragaszkodtak az addig a tulajdonuként nyilvántartott területnagyságukhoz. Ilyenkor a csere mellett a határvonalat is „mozdítani” kell, hogy úgymond a területnagyság is „menjen” a tulajdonossal együtt.

Ezen igény miatt alakítottuk ki idővel az érintett ingatlanok egyesítését és újraosztását, mert így aztán

minden variációt, felmerülő feltételt – a teljesíthetőség határain belül – figyelembe tudunk venni, s rögzíteni a jegyzőkönyvben.

I/B. Felcserélt tulajdoni viszonyok – másként

Vannak esetek, amikor gyakorlatilag – szinte – ki-vitelezhetetlen a felcseréltség fentiekben illusztrált, jegyzőkönyv felvételével történő feloldása. Korábbi állami tulajdonban lévő lakótelepeket „úszótelkesítéssel” megosztanak/megosztottak, így kialakítva a megfelelő ingatlanokat, melyeken már könnyen létrehozhatóak a kezelhető társasházak, de hibás helyszínelés, elazonosítás miatt a helyrajzi számmal és címmel azonosítható társasházak tulajdonosai eltérnek a helyszínen lévő adott épület lakóitól, és viszont. Ilyenkor, messzemenően szem előtt tartva az akár több száz állampolgár érdekeit, kissé erőszakot kell venni a földmérési előírásokon, s a térképi helyrajzi számokat kell megcserélni – az általános helyrajzi számozási irányultság ellenében is – így teremtve meg az összhangot a helyszíni és a nyilvántartott állapot között. Viszont a helyrajzi számtól független, birtokhatárpontok koordinátáiból meghatározható területnagyság miatt a tulajdoni lapokon nyilvánított területek ez esetekben is „oda-vissza” módosulhatnak, s ennek megfelelően ezt át is kell vezetni a nyilvántartáson.

II. Határvonal és a tulajdoni viszonyok ellentmondása

Újabb érdekes helyzet, amikor az új felmérés (DAT) a helyszíni alapján jelentősen módosítja a jogi határvonalakat, annak ellenére, hogy a területek esetleg a kiírásban szereplő ± 10%-os tűrésértéknél is nagyobbak voltak, s ráadásul mindeközben nem vizsgálva a tulajdoni viszonyokat.

Kiderült néhány esetben, hogy mondjuk az 1 helyrajzi számú telek tulajdonosa korábban megvásárolt egy részlletőséget a 2 helyrajzi számú telekből. Majd annak megfelelően áthelyezték a kerítést. De ingatlan-nyilvántartási határvonal rendezés nem történt (mert vagy egyszerűen nem is kérték, vagy mert az illető Önkormányzat, korábbi Tanács VB. Építésügyi Osztály, mint hatóság, nem engedélyezte...). Az új felmérés ezen túllépve mégis „ráállt” erre a tényleges helyszíni bekerített állapotr.

Ilyenkor két megoldási útvonal adódik. Az első esetben az 1 helyrajzi számú telek tulajdonosa, aki a nyilvántartás szerint még mindig résztulajdonos a 2-ben, elismeri, hogy ezzel a DAT határkiigazítással

a terület is ténylegesen „átkerült” az ő 1 hrsz.-ú telkébe, így neki a 2-ben már csak látszatra van tulajdona, a valóságban már nincs, s erről okiratban lemond.

Ha ez nem történik meg, akkor második variációként térképezési hiba kiigazítása címén – irodai úton – vissza kell tervezni a korábbi jogi határvonalat, s ennek megfelelően módosítani a területeket. Természetesen már csak az érintett ingatlanok új, együttes keretén belül, arányosan a „rég” és az „új” területek figyelembevételével. Ezzel egyidejűleg ilyenkor fontos megfelelő jelkulcsi elemmel feltüntetni a jogi határvonaltól eltérő helyszíni kerítésvonalat is. Ezzel a térképi és területi kiigazítással „visszaállítottuk” az eredeti korrekt nyilvántartási állapotot, mely lefedi a 2 hrsz.-ú telek nyilvántartott tulajdoni illetőségeit is. Természetesen a továbbiakban, ha az érintettek megegyeznek, közösen kezdeményezhetik majd az ingatlanok határrendezését.

Tisztelt Kollégák!

Úgy gondolom, hogy a fentebb leírt „különös” hibák bárhol az országban hasonló kezelést igényelhetnek, így bízom benne, hogy azért lesznek olyanok, akiknek segítséget tudnak adni a leírt tapasztalataim, kidolgozott gyakorlatunk. A kidolgozott iratokról – megkeresésre – bárkinek szívesen küldök másolatot, minta gyanánt.

Mindenkinek kívánok jó munkát és ehhez jól használható, hibamentes digitális nyilvántartási adatbázisokat.

Sándor József
hivatalvezető-helyettes
Budapest 1. számú Körzeti Földhivatal

A BEZÚZÁSTÓL A HUNDIDAC DÍJIG¹

(Egy középiskolai történelmi atlasz története)

Prológus

Több mint fél évszázada már, hogy 1953-ban megjelent Fodor Ferenc három kötetes térképtörténeti műve, amely azóta is a legrészletesebben tárgyalja a hazai térképkészítés múltját egészen a II. világháború végéig. A magyar kartográfia történetének elmúlt ötven évéről azonban hasonló átfogó mű vagy tételes

¹ A Díjról a HUNDIDAC Magyar Taneszközügyártók, Forgalmazók és Felhasználók Szövetsége <http://www.taneszkoztar.hu> című honlapján ismerhetők meg a részletek. – a Szerk.

feldolgozás nem készült. A Cartographia Kft. megalakulásának 40 éves évfordulója alkalmából megjelent egy táblázatos összeállítás a Geodézia és Kartográfia folyóiratban a jelentősebb új kiadványokról (év, cím), de részletesebb bibliográfiai adatok vagy tartalmi elemzés nélkül. A „Magyarország története térképeken” című könyv röviden ír az utóbbi 50 évről. Egy két új kiadványt részletesebben is ismertet, és szót ejt a rendszerváltás után alakuló új cégekről. Az elmúlt évtizedeknek a térképészet történetét és műhelyitkait bemutató két legrészletesebb kiadványa közül a „Földünk tükre a térkép” című könyv épp csak érinti a témát, míg a 2003-ban megjelent, HunDidac díjas „Amiről a térképek mesélnek” című CD-ROM ezt a korszakot nem is tárgyalja, arra való hivatkozással, hogy ez már a jelen.

Pedig ez az emberöltőnyi kor történelmi léptékben is jelentősnek számíthat, ha meggondoljuk, hogy a XX. század első felében az emberiség történetének két meghatározó világégése zajlott le, és az ember alig öt évtized alatt lépett át a gázlámpák korából az atomkorba. A mai történettudomány már az elmúlt 5–10 év eseményeit is kutatja és történelemként tárgyalja. Fodor könyve is részletesen taglalja a magyar térképészek munkásságát Kogutowicz Manó fellépésétől a II. világháború utáni időszakig, mint a hazai kartográfia egyik fénykorát.

Pedig ez a fénykor az elődök munkájára támaszkodva folytatódott. Gondoljunk a felsőfokú térképészeti oktatás létrehozására, a polgári kartográfia újratereztetésére és a rendszerváltás utáni kiteljesedésére, az állami feladatok vállalására, a technológiaváltásokra, a nemzetközi elismertségre vagy egyszerűen csak az évenkénti Szép Magyar Térkép verseny számtalan díjazott térképművére. Itt lenne hát az ideje kutatni ezt a kort, és ehhez szeretne egy parányi szeletkével hozzájárulni ez a dolgozat.

Az atlasz rövid története számokban

Az 1954-ben alapított Kartográfiai Vállalat, majd 1993 óta Cartographia Kft. fennállásának kezdete óta készít iskolai atlaszokat. Földrajzi és történelmi atlaszszorozatainak legrégebbi tagjai jó példái a „haladva megtartani” gondolatnak. Az 1959-ben megjelent, változatos utat befutott „Középiskolai történelmi atlasz” mutatja talán a legjobban, hogy az évtizedek folyamán a cég kiadványaiban hogyan ötvöződött a régi és az új, és a változások folyamán hogyan öröklődtek át az értékek, és egészültek ki az újabb korszakok újdonságaival.

Az atlasz rövid története már maga is történelem. 43 kiadást ért meg többféle változatban, míg

2003-ban felváltotta egy technológiájában és külsejében korunk követelményeinek megfelelő kiadvány, amelyben azonban számos helyen még mindig megtalálhatók az eredeti munka elemei. A 46 kiadás ideje alatt öt igazgató irányította a céget. Három generáció tanult ezekből az atlaszokból, de készítésében is három nemzedék szakemberei vettek részt. A több mint 5 millió példány hétféle borító alatt jelent meg. Terjedelme az évtizedek folyamán négy alkalommal bővült az eredeti 32 oldalról 148 oldalra, és 87 térképről 251-re. Ára 18,70 forintról 1900 forintra növekedett. Az eredetileg papírra rajzolt térképek az asztrononforogtatás technológiáján keresztül jutottak el a digitalizálásig, miközben az eredeti 12 szín gazdasági okokból 4 színre csökkent az évek folyamán. Előfordult olyan esztendő, amikor 250 000 példányban jelent meg, míg az ismert legkevesebb példányszám 70 000 darab volt. Ezek az adatok jól jellemzik az eltelt időszakot. 24 évi változatlanúság (32 oldal terjedelemben, 18,70 forint ár) utal az 1960-as és 1970-es évek megingathatatlan tünő állandóságára, míg az atlasz életének utolsó két évtizedében történt változások jelzik a rohamosan átalakuló környezet által támasztott új követelményeket.

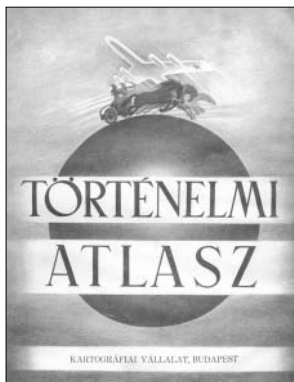
Az eredeti atlasz térképeinek szerkesztését a korszak legnevesebb történészei végezték. Az idők folyamán a szerkesztési munkák azonban átkerültek történelem végzettségű térképészek kezébe, és a szakmai ellenőrzést tanárokból és történészekből álló szerkesztőbizottság látta el. Az elmúlt évtizedek alatt történt tartalmi és formai változások ellenére a folyamatos mutatója az a 38 térkép, amelyik még ma is felismerhető az eredeti munkából.

A bezúzott első kiadás (1959)

Az atlasz munkálatai 1954–55-ben a Művelődési Minisztérium megbízására kezdődtek el. A Kartográfiai Vállalat ekkor még a Perczel Mór utcában működött, és innen költözött 1956 végén az akkori Guszev utcába. (Ma Sas utca.)

A megfelelő technológiai háttér hiányában a vállalat a kivitelezési munkálatok jelentős részét még máshol végeztette. Ezt ellensúlyozta azonban a parádés szerkesztői gárda, amelyet a térképek szerkesztéséhez vonultatott fel. *Barta István, Györffy György, Hahn István, Makkai László, Maksai Ferenc, Márkus László, Pamlényi Ervin, Perényi József, Rázsó Gyula,*

Székely György, Váczy Péter és Várkonyi Ágnes történészek közül többük neve még ma is fogalom, és nem csak szakmai körökben. Hasonló tekintélyeket sorakoztatott fel a térképész szakma is a Radó Sándor elnök által irányított szerkesztőbizottság tagjaként. *Takács József* szerkesztő-főszerkesztőként, *Érdi-Krausz György* szerkesztő-csoportvezetőként, *Bognár Gábor* a tervezés-rajz irányítójaként, *Tallian Ferenc*

az Offset Nyomda főmérnökeként vett részt a bizottság munkájában. *Pécsi Márton* a földrajzi alapokra felügyelt, míg *Irmédi-Molnár László* az ELTE Térképtudományi Tanszék vezetőjeként szaktudásán kívül tekintélyvel támogatta a többiek munkáját.

Az alaptérképekhez az alapanyagokat a Kartográfiai Vállalat válogatta össze. A tervekhez az alaptérképek a Honvéd Térképészeti Intézetben készültek 1,8–2-szeres nagyításban kéknymatra. A tervezés után a tiszta tázatok papírra rajzolták, majd visszakicsinyítették azokat az atlasz méretére. Ennek köszönhető, hogy elsősorban a partvonal és a vízrajz egyedülállóan finom rajzolatúra sikerült. A nevek kézi szedéssel szintén a Honvéd Térképészeti Intézetben készültek, ún. flórposta papírra, amely ragasztható volt. A 87 térképet tartalmazó, 32 oldalas, kartonborítás, irkafűzött atlasz egy napjainkban kevésbé alkalmazott, ún. francia méretben (23x28 cm vágott méret) készült. 12 színe a feketén, lilán és zöldön kívül a vörös, a kék, a sárga és a barna egy sötétebb és egy világosabb árnyalatából tevődött össze, amelyekhez a domborzatárnyékolás szürkéje csatlakozott. Érdekesség, hogy az atlasz borítóját *Szörényi Gyula*, a zenész *Szörényi* testvérpár édesapja tervezte.

A térképek rajzi munkálatai 1958 februárjában fejeződtek be. Az 1959-ben megjelent első kiadás sorsáról többféle változat ismert. Legáltalánosabb az, hogy az atlaszokat a környező országok tiltakozása miatt be kellett zúzni. Részletesebb változat szerint az Offset Nyomda 150 000 tervezett példányban nyomta volna az atlaszt, ám 70 000 példány után le kellett állni a nyomással. A már az iskolákba került atlaszokat is visszavonták, és az elkészült példányokat bezúzták, mivel Románia, a Szovjetunió és Csehszlovákia nyomására a pártközpont utasította a vállalatot a kinyomott példányok megsemmisítésére. A vállalat akkori főszerkesztője – *Dudar Tibor* – szerint azonban mindez csak legenda. A kész atlaszok kikerültek az iskolákba, de nem vonták vissza őket. A románok valóban tiltakoztak, és ennek a tiltako-

zásnak az eredményeképp egy bizottság állapította meg azokat a pontokat, amelyeket javítani kellett a térképeken. Mivel a fentiekre vonatkozó írásos dokumentum nem ismert, el kell fogadnunk az egykori főszerkesztő emlékezését, amit alátámaszt az is, hogy az atlasz TA-2064-es jelzettel megtalálható a Széchenyi Könyvtár térképtárában. Az tény, hogy az atlasz kolofonja szerint az első kiadás valóban 150 000 példányban készült, viszont 1960-ban nem jelent meg. Az 1961-ben megjelent 2. kiadás már a javított lapokat tartalmazta. Mivel mai szemmel nézve a 150 000 példány a gimnáziumok számára elég magasnak tűnik, elképzelhető, hogy két évre tervezték, és 1959-ben valóban csak 70 000 példányt nyomtak belőle. Ennek azonban ellentmond az, hogy 1961-ben a példányszám elérte a 250 000-et, és a következő években is 160 000–200 000 példányban jelent meg. Ez a szám utalhat arra is, hogy a kiadvány bekerült a szakközépiskolákba, utalhat arra is, hogy egy esetleges visszavonás miatt hiány jelentkezett a gimnáziumokban, de utalhat egyszerre mind a kettőre.

De mi volt az ok? Mai szemmel nézve nevetséges apróságok halmaza, de jellemzi a korszakot, hogy az atlasz tudományos megalapozottsága ellenére akkor mindez elegendő volt egy nemzetközi tiltakozás kiváltásához.

- A románok követelték a IX–XIII. századi térképeken a *romanizált népek* (5. o.), a *vlachok* (6., 7., 8. o.) és a *románok* (9., 10. o.) népnevek feltüntetését a Balkánon, majd a Kárpátokban és Erdélyben.
- Hasonló követelés volt a szlávok feltüntetése a Felvidéken és Kárpátalján a XI. századi térképeken (8. o.), valamint a *román*, *ruszin* és *szlovák* népnevek megírása a XIX. századi Magyarország (26. o.) térképén.
- Több XIX. századi (22., 26. o.) térképről törölni kellett a Horvátország és Szlavónia feliratokat, ahol azok még a történelmi Magyarország részeként szerepeltek.
- Az 1526 utáni időszakot bemutató térképeken (16., 17., 18., 20., 21. o.) a Habsburg Birodalom határait határszalaggal kellett feltüntetni, ezzel is demonstrálandó, hogy Magyarország ekkor elvesztette tényleges önállóságát.
- Az Európát 1815–1849 közötti időszakban ábrázoló térképen (21. o.) Erdély határát kellett feltüntetni, arra utalva, hogy Erdély ebben az időszakban nem Magyarország, hanem a Habsburg korona része volt.
- A XV. századi Európa térképén (11. oldal) a Litván Nagyfejedelemségtől és az Oroszországtól kelet-

re fekvő részről a *Senki földje* feliratot törölni kellett, mivel az kétségbe vonta a terület feletti orosz jogot.

- A reformáció térképéről (15. o.) a határszalagokat kellett törölni, mivel túlságosan összetartozónak mutatta a Német-római Birodalom és Magyarország területét.
- A II. világháború első szakaszát tárgyaló térképen (29. o.) vörös határszalaggal kellett kiemelni a Szovjetunió 1941-es határát a hitleri Németország támadásakor, ugyanakkor Lengyelország megírását az ország 1939-es felosztása után német kézre került területre kellett korlátozni. A második bécsi döntésben Magyarországnak ítélt Észak-Erdélyen pótolni kellett a tengelyhatalmak területi hódítását jelző sraffozást, annak ellenére, hogy a jelmagyarázat szerint az csak az 1939. 09. 01-ig történt hódításokat ábrázolta.

A fenti javításokon kívül a következő kiadásban a térképek számában az eredetihez képest két módosítás történt. A 27. oldalon „Az I. világháború Európában” egyoldalas térképből féloldalas lett, és az oldal másik felére az I. világháború utáni Európa új, féloldalas térképe került. A 32. oldalon új, egyoldalas térképen kísérhettük figyelemmel a gyarmati rendszer felbomlását, míg a Budapest kialakulását korábban ezen az oldalon bemutató térképsorozat átkerült a hátsó borító belsejére.

Az atlasz külső megjelenése a korábbi hagyományoknak felelt meg. A rajzi tükröt (20x25 cm) dupla, kék keret (21x26 cm) fogta körül, a fokszámok a két keretvonal között helyezkedtek el. A nagyon szép, finom partvonal-, víz- és határrajz a feles kicsinyítésből adódott. A vonalas határ sötétkék volt. Klasszikus megoldásként jelentkezett az egyes országok színeiben jelentkező határszalag.

Az apró, vékony betűtípusokból álló névrajz egy kicsit nehezen olvasható volt, amely elsősorban a településneveket jellemezte. A verzál címek – a normál és keskenyített típus váltakozása miatt – nem mutattak egységes összképet. A nevek írásmódjának elve alapvetően megegyezett a maival. Exonimákat és fonetikus átírásokat alkalmazott. A görög nevek esetében bizonyos következetlenség volt tapasztalható. Az ókori görög nevek átírása nem fonetikus történt, míg a későbbi történelmi korokat bemutató térképeken a fonetikus átírás keveredett a nem fonetikus változatokkal (pl. Larissa; Larissza, Lárissza).

A feltehetőleg általános torzulású világvetület (*Van Den Grinten*) az erős területtorzulás miatt nem adott túl jó képet a Földről.

Az atlasz a történelmi térképek klasszikus hagyományainak megfelelően a politikátörténet eseménye-

it mutatta be. Tematikus térképeket nem tartalmazott, csak a korabeli tankönyvben szereplő események térképes megjelenítésére korlátozódott. A térképek tartalma gazdag, a legtöbb még ma is megállja a helyét.

A térképnymtatásban ma már alig alkalmazott 12 szín harmonikus, ízléses színvilágot adott. A sok szín következtében a vonalas elemek és a határszalagok jól elkülönültek, és lehetővé tették a színes megírások változatos alkalmazását. A visszafogott, jól árnyékolt sötét domborzatárnyékolás plasztikus képet adott, emelte a térképek grafikai hatását, de a politikatörténeti térképeknél sokszor zavarta a nevek olvashatóságát. Az irkafűzött atlasz jó minőségű ofszet papírra, igényes nyomdatechnikai kivitelben készült.

A változatlanság évei (1961–1983)

A bezúrást(?) és a javításokat követően két év múlva, 1961-ben jelent meg a második, javított kiadás. A kolofon szerint a térképek tervezése 1960 augusztusában fejeződött be. Az elkövetkezendő 23 évben nem sok változás történt az atlasz életében. Miután 1961-ben a Kartográfiai Vállalat saját nyomdát létesített, 1962-től az Offset Nyomda helyett a vállalat saját maga nyomta a kiadványt. 1967-ben 10 színes lett az atlasz. Megszűnt a sötétbarna és a sötétzöld, ezért a domborzatárnyékolás átterült világosbarnára. 1971-ben további kettővel csökkent a színek száma, és 8 színessé alakultak a térképek. Az újabb két megszűnő szín a zöld és a lila volt. Megszűnt a világosbarna is, helyette visszakerült a sötétbarna, így ettől kezdve sötétbarna volt a domborzatárnyékolás egészen 1990-ig. A színek számának csökkentése, valamint a domborzatárnyékolás színének a változása rontott a térképek grafikai képén, ízléses színvilágán.

Az átalakítás éve (1984)

1984 volt az első jelentős átalakítás éve. Az oldalak száma 32-ről 48 oldalra, a térképek száma 87-ről 116-ra bővült. A bővítéssel párhuzamosan a térképeket átdolgozták a kor technológiája szerint. A teljes újrarszerezett tisztázati anyag asztronra került. A színek száma változatlan maradt, de erőteljesebbek, harsányabbak lettek. A narancs helyett visszakerült a zöld. Az új betűtípusokkal (Univers, Times) szedett nevek rajzolata egyszerűbb és kevésbé finom lett a korábbinál, viszont jobban olvasható, különösen a települések esetében. A szórt nevek elhelyezése és ívelése azonban a régi atlaszban

szébb volt. A keskenyített, félkövér betűkkel szedett, tömörebbnek, feketébbnek ható címek tördelése csúnyább, de egységesebb. A jelmagyarázati szövegek apró, nagyon vékony, keskenyített típusa nehezen olvasható. Összességében elmondható, hogy az atlasz külalakja hátrányára változott, egy kicsit harsányabb és durvább lett.

A világvetület megváltozott. *Baranyi János* II. vetületének fokhálózati képe, a szárazföldek alak- és területtorzulása kedvezőbb az előzőnél. A névírásban is változás történt, az ókori görög nevek is fonetikus formában kerültek megírásra. Az atlasz új térképekkel bővült, és a meglévő térképek tartalma is sok esetben módosításra került.

Az igazi változás azonban az atlasz szerkezetében történt. Az európai történelemmel foglalkozó lapok mellett végre helyet kaptak az Újvilág történetét feldolgozó térképek (*Közép- és Dél-Amerika indián kultúrái; Az Amerikai Egyesült Államok a XIX. században; Latin-Amerika a XIX. században*). Megjelent néhány kitekintés a teljes Földre különböző időpontokban (*A Föld i. sz. IX. században, A Föld i. sz. XV. században; A Föld országai napjainkban*). Bekerült az atlaszba a korszak néhány jelentős válságterülete is (*Palesztina 1920–1948; Zsidó és palesztin népmozgás 1948–1978; Arab–izraeli háborúk 1948–1982; A koreai háború 1950–1953; Az indokínai népek felszabadító harcai 1945–1979; A kubai forradalom 1953–1959; Közép-Amerika 1950–1987*). Újdonság az emberiség őstörténetével foglalkozó, az akkori legújabb kutatások eredményét összefoglaló néhány oldal. Ezzel teljessé vált a történelmi korok ábrázolása. A változások megteremtették az alapjait a tér és időbeli összehasonlításoknak.

Az atlasz néhány térképe abban a korban kiemelkedő jelentőségűnek számított. A magyar királyi Földművelési Minisztérium 1938-ban megjelentetett térképe nyomán készült, a Kárpát-medence Árpád-kori vízrajzát bemutató lap nyomán először alkothattak képet a diákok ezrei magáról a Kárpát-medence víz- és domborzatrajáról, valamint hazánk vízrajzáról a folyószabályozások előtt. A „Magyarország 1886-ban” című megyeszínezésű térkép és a mellette elhelyezett „Magyarország nemzetiségei” térkép a II. világháború után először mutatta a tanulóknak újra teljességében a Trianon előtti történelmi Magyarországot és a valóságot a Kárpát-medence népeinek megoszlásáról. „A Tanácsköztársaság harcai” és „Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása” térképek valójában az ország szétszakítását megelőző folyamatról és a trianoni döntés eredményéről szólnak. A II. világháború után először jelent meg az oktatásban Magyarországnak a két bécsi döntés utáni képe is.

A tematika kialakításában sokat segített, hogy az atlasz új szerkesztőbizottságába bekerült néhány olyan, az oktatásban gyakorlati tapasztalatot szerző történész, akik az oktatásmódszertan kutatása terén is jelentős eredményeket értek el. Szabolcs Ottó, Unger Mátyás, Urbán Aladár és Vladár Ervin közreműködése a későbbiek folyamán is jelentősen hozzájárult az atlasz korszerűsítéséhez és az oktatásban betöltött szerepének növeléséhez.

A változások ideje (1991–2002)

1993-ig igazán jelentős változás nem történt az atlasz tartalmában, mivel gazdasági okok nem engedték a bővítést, csak a meglévő terjedelmen belüli változtatást. A rendszerváltozást követően, az ideológiai megkötöttségek megszűnésével kikerült a kiadványból néhány, a munkásmozgalommal és a szocializmus vélt vagy valós eredményeinek bemutatásával kapcsolatos lap. Ábrázolásra kerülhettek viszont olyan fontos korszakok, mint a dualizmus kora, a két világháború közti Magyarország, valamint Európa felosztása és annak következményei a II. világháború után. Jelentéktelenné tűnő apróság, ám mégis jól tükrözi a politikai életben bekövetkezett változást, hogy a történelmi időszakok meghatározásánál ekkor változik vissza az „időszámításunk előtt és szerint” kifejezés „Krisztus előtt és után”-ra.

Gyökeres minőségi változást hozott az 1987 és 1991 között elkészült, majd 1991 és 1993 között önálló életet élő „Társadalom és Művelődéstörténeti Atlasz” integrálása a „Középiskolai atlasz”-ba. Különösebb technikai akadálya nem volt az összeépítésnek, mert az összevonás esetleges szándéka miatt az új atlasz is francia méretben (23x28 cm) és 8 színben készült. Fejlesztést csak a két atlasz szerkezetének zökkenőmentes egységesítése jelentett.

A társadalomtörténeti atlaszt az hívta életre, hogy az 1980-as évek közepén már látszott, nem elegendők a középiskolák számára a pusztán politikatörténetet bemutató térképek. A tematikus atlasz térképeinek többsége pótolta a hiányt a művelődés-, a vallás-, a tudomány-, a művészet- és a gazdaságtörténet terén, de a népességtörténetet taglaló térképeinek egy részének inkább egy demográfiai szakatlaszban lett volna a helye, mint egy középiskolák számára készült kiadványban. Az oldalakat a térképek körül több száz apró tollrajz díszítette, a grafikák által ábrázolt tárgyak, épületek, műalkotások megnevezésével, valamint az időpont és hely feltüntetésével.

A 40 oldalas atlasz 103 térképéből 61 került át a bővített változatba. Szerencsére a fentebb em-

lített demográfiai térképek kimaradtak. A bővítés következtében lehetőség nyílt néhány új téma kidolgozására. Régi adósság volt a XVII. századi Erdély bemutatása, a reformáció és az ellenreformáció (mai megnevezése katolikus megújulás) eseményeinek és a XIX. századi Japán felemelkedésének nyomon követése. A 80 oldalas közös kiadványba foglalt, különböző időszakokban szerkesztett 183 térkép nem adott teljesen egységes képet, de a külalakot jelentősen emelték az áthozott grafikák, valamint az ofszet papírról műnyomó papírra történő váltás, és a színes borító. Az összevonás következtében megnövekedett terjedelem nehézkessé tette a használatot és az eligazodást az atlaszban. Ennek feloldására 1997-től egy kb. 10 000 nevet tartalmazó névmutató segítette a térképek használatát. Az újabb 25 oldal már nem tette lehetővé a kartonborítót és az irkafűzést, ezért fűzött kötést és látványos keménytáblás borítót kapott, amelyet egy grafikai stúdió tervezett. Az új kötőssel a külső megjelenés is méltó lett a tartalomhoz. 1998-ban az atlasz gazdasági okokból átdolgozták a 4 color színre. A raszterezett anyag tovább raszterezése a több helyen jelentkező moaré miatt rontott a térképek grafikai minőségén.

A megújulás (2003)

Az ezredfordulóra, 40 évvel az első kiadás után, az atlasz terjedelemben 2,5-szeresére növekedett, tartalma átalakult és kibővült, külső megjelenése viszont romlott, a nyomdai feldolgozáshoz szükséges anyagai elöregedtek, technológiája elavult. Mindenképpen szükségessé vált a teljes megfiatalítása. Ez természetesen már csak digitális formában volt elképzelhető. Az évek során kiforrott térképek javarésze nem igényelte az újraszervezést, de a digitalizálás lehetőséget teremtett a további bővítésre és aktualizálásra.

Az atlasz az elmúlt két-három évtized eseményein kívül tovább bővült a régebbi korok történéseivel is. Néhány téma több térképre bontva, néhány pedig nagyobb méretben került ábrázolásra. Pótlásra kerültek a korábbi bővítéseknél helyhiány, technikai, esetleg politikai okok miatt kimaradt térképek. Bővült a tartalom a honfoglalás előtti Kárpát-medence, a honfoglalás, a trianoni békeszerződés, az 1956-os forradalom és szabadságharc, a szocialista világrendszer felbomlása, a délszláv háború, a parlamenti választások, a határon túli magyarság térképeivel. Nagyobb hangsúlyt kaptak az Európán kívüli világ eseményei (Egyesült Államok, Kína, Palesztin Önkormányzat, a két világhrendszer), és 33 tematikus térkép gazdagította tovább a gazdaság-, népesség-, vallás-,

Partvonal az első kiadásban

Partvonal a 2003-as kiadásban

település- és csatatérképek sorát. A kiadvány kapott egy 18 oldalas, a kontinensek és Magyarország történetét párhuzamosan összehasonlító kronológiát, névmutatója pedig kb. 1000 névvel bővült tovább.

A 148 oldal terjedelemből 96 oldalt foglal el a 251 térkép. Az atlasz mérete kisebb lett, 20×28 cm-re (A/4) csökkent, és iskolai termék lévén környezetbarát szempontokat is figyelembe véve klórmentes, matt műnyomó papírra készült.

Teljes stílusváltás történt. Az első kiadás óta hordozott és átöröklött, de a többszörös zsincsökkenés és átdolgozás során annak finomságát és visszafogottságát elvesztő, leginkább a régebbi német kartográfia jellemző stílusjegyek eltűntek. Megjelenésében, színvilágában, térképészeti megoldásaiban egy teljesen új, napjaink ízlésvilágának megfelelő mű készült. Egyszeres képet kapott, megszűnt a különbség a korábban összeépített két atlasz térképei között. A finom, visszafogott, de kifejező (nem „maszatos”), szürke domborzatárnyékolás csak ott került alkalmazásra, ahol a tartalom indokolja, vagy néhol díszítőelemként, ha nem zavarja a tematikát. A kevésbé kontúros, kicsit elmosottabb, barna grafikák a sárga háttérrel jobban illeszkednek az atlasz tónusaiban sötétebb, de visszafogott, egységes, ízléses színvilágához. Elrendezésük harmonizál a térképekkel, nincsenek egymástól elválasztva, ezért nyugodtabb képet adnak. Az új színek és jelkulcs kialakítását a digitális technológia tette lehetővé. A térképek elrendezése kiegyensúlyozottabb, egységesebb. A finom, keskeny keretmegoldást nem zavarják meg kitérősek. A keskenyebb rajzi tükröt kisebb méretarányok ellensúlyozzák. A címek, jelmagyarázatok és rövidítések nincsenek kiablakozva, így azok sem tagolják részekre az oldalakat. A keresőszá-

mok és -betűk, valamint a foksámok a belső kereten belül, a térkép szélén kerültek feltüntetésre, ezért egy kicsit rosszabbul láthatók. Az egyes oldalak térképeit a kereten kívül egy összefoglaló cím foglalja egységbe. A kereten belüli kurrens, félkörv betűs, finoman keskenyített címek jól olvashatók, de nem zavarják a tematikát. A szerencsésen megválasztott betűtípusok és betűméretek miatt nemcsak a térképi nevek, hanem a kevésbé vékony és keskenyített jelmagyarázati szövegek, valamint a térképeken kívüli magyarázatok, feloldások könnyen olvashatók.

A térképek partvonal- és vízrajza elnagyoltabb, mint az eredeti atlaszé. Ez azzal magyarázható, hogy a korábbi térképek átrajzolása révén készültek. Néhol figyelmetlenség következtében történt visszalépés is. A Volga futása az ókori térképeken nem az akkori, hanem a mai állapotot tükrözi, ellentétben az eredeti atlaszsal. A határábrázolások megváltoztak, határszalag csak akkor jelentkezik, ha azt a tematika kívánja. Ez a térképek áttekinthetőségét javítja.

A torzulási szempontokból is optimális Baranyi IV. világvetület laposabb alakja miatt könnyebben illeszthető az atlasz oldalaiába. A Föld térképek, különösen a domborzatárnyékolással díszítettek, megjelenésükben és színeikben is szebbek.

Az atlasz mint új ismeretek forrása

Az atlasz első és utolsó kiadása egymás mellé téve látszólag két egymástól független kiadvány. De a két kiadás között eltelt 46 év alatt történt átalakulásokat figyelemmel kísérve egyértelmű a kapcsolat az eredeti és a lezármazott mű között. A folyamatosságot bizonyítja az a 38 térkép is, amely ma is felismerhetően az eredeti atlaszból származik.

Térkép az első kiadásból

Térkép a 2003-as kiadásból

A folyamatosság igazi értéke azonban abban rejlik, ahogy az atlasz történelmi események egyszerű grafikai megjelenítéséből új ismeretek forrásává alakult át. A térképeket legtöbbször egyszerűen csak objektumok, események, jelenségek, térbeli megjelenítésének könyvelik el. Az atlasz jól példázza ennek az ellenkezőjét. A világ különböző területeinek ábrázolása, a Föld térképek, a tematikus lapok a tér és időbeli összehasonlításokon túl lehetőséget teremtenek következtetések levonására, történelmi folyamatok felismerésére. A gazdag térképi adatokat kiegészítik a grafikák és a hozzájuk tartozó aláírások, a kronológia pedig az események időrendjének megidézésén túl megkönnyíti a térképi összehasonlítások értelmezését. A névmutatóval kiegészülve a kiadvány csupán önmagában is képes képet adni egy-egy történelmi korról. Ennek felismerése vezethetett ahhoz, hogy a 2003-ban HunDidac Nagydíjat kapott térképmű az új rendszerű kétszintű érettségien is engedélyezetten használható eszközzé vált. A diákok számára értő használat mellett megnyitja az utat történelmi ismereteik áttekintése, rendszerbe foglalása és kiegészítése felé.

Hidas Gábor
térképész

Cartographia Tankönyvkiadó Kft.

IRODALOMJEGYZÉK

Középkolai történelmi atlasz kiadásai 1959–2003 (Kartográfiai Vállalat 1959–1992, Cartographia Kft. 1993–2003, Budapest)

Művelődéstörténeti atlasz kiadásai 1991–1993 (Kartográfiai Vállalat 1991–1992, Cartographia Kft. 1993, Budapest)

Klinghammer István–Mosonyi László–Török Zsolt (Szerk.): *Amiről a térképek mesélnek* (ELTE Eötvös Kiadó – Budapest, 2003)

Klinghammer István–Papp-Váry Árpád: *Földünk tükré a térkép* (Gondolat – Budapest, 1983)

Papp-Váry Árpád: *Magyarország története térképeken* (Kossuth/Cartographia – Budapest, 2002)

Dr. Papp-Váry Árpád: *40 éves a Cartographia* (Geodézia és Kartográfia – Cartographia Kft. – Budapest, 47. évfolyam, 1995/2)

FROM SMASH TO THE HUNDIDAC PRIZE
Story of a Historical Atlas for Secondary Schools

Hidas, G.
Summary

The first Historical Atlas for Secondary Schools was published in Hungary after the World War II. in 1959 by 'Kartográfiai Vállalat' (predecessor of Cartographia Ltd.). This publication, edited by famous historians and cartographers of that period of age, served educational requirements at high level due to the Hungarian cartographical conventions and technical possibilities.

In spite of this the first edition was sentenced to smash by political leaders, because its maps described facts unacceptably refused by the neighbouring countries. The following edition was published for two and half decades with only few alterations year by year. This constancy was very typical in the period of 1960's and 1970's, while the last two decades reflected the rapid transformation in the surrounding.

As the first sign of change the atlas expanded significantly in 1984. It included more maps from those

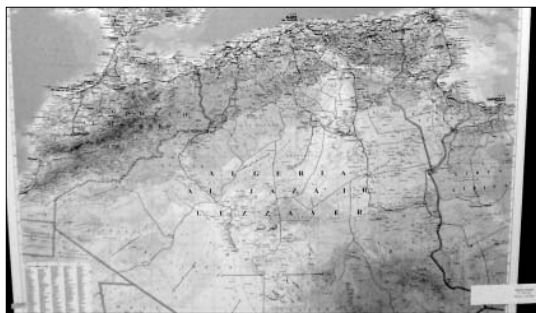
of which were dedicated to show further softening of the light dictatorship. The real turn happened after the political system change, when the publication combined thematic pages from a culture historical atlas. This way the atlas got several thematic maps also widening its historical aspects. Completing process was keeping continuity meanwhile inherited the values of the basic work, but the production technology got old-fashioned, therefore a total improvement became necessary. The new, digitally reworked, expanded version was launched in 2003, won the prize of HunDidac, given by respectable heads of education, acknowledging success of rework. The atlas is allowed to use at the double-level final exam. Based on the experiences of former decades its complexity comes not only from simply describing historical events on maps, but provides new knowledge and able to present historical context.

ISMÉT „SZÉP MAGYAR TÉRKÉP”-EK

Minden évben nagy érdeklődés kíséri az előző naptári évben kiadott legújabb és legszebb hazai térképészeti kiadványok bemutatását. Az érdeklődés megnyilvánul a térképész cégek, a civil szervezetek, a szervezésben résztvevők és a térkép használói köréből egyaránt. Vajon mi válthatja ki ezt az érdeklődést? A vállalkozók és kiadók köréből az, hogy a térképek piacát áttekinthessék. A társadalmi szervezetek részéről, így a pályázatot ez évben is meghirdető Lázár Deák Térképészeti Alapítvány részéről is az, hogy fórumot teremtsen a bemutatásra. A szervező intézmény – az Országos Széchényi Könyvtár – részéről a kulturális elhivatottság és az anyag összegyűjthetősége. Természetesen megkülönböztetett szerep jut továbbá a térképi adatok megismerésének a felhasználó szakemberek munkájában és tudományos tevékenységében. A nagyközönség, azaz a térkép minden barátja pedig nemcsak gyönyörködhet a benyújtott, kiállított alkotásokban, de vizsgálódhat, kritikálhat, értékelhet is.

Értékelte a 2006. március 24-i díjkiosztáson és kiállítás-megnyitón az előző év termését a házigazda Országos Széchényi Könyvtár Különgyűjteményi és Tudományos igaz-

Líbia térképe (részlet)

gatója, dr. Dippold Péter is, aki kiemelte, hogy már tizenegy alkalommal adnak otthont a Könyvtárnak, illetve Térképtárának munkatársai e rendezvénynek. Dr. Klinghammer István, az ELTE rektora és térképész professzora megnyitó beszédében azt mondta, hogy a térképész szakma művelői, közreműködői híven hivatásukhoz – a „tér” bemutatásának elkötelezettjeként, a „kép” megalkotóiként és szellemi, „ész”-beli feldolgozóiként – 2005-ben is nagyszerű, egy híján száz benyújtott pályaművel járultak hozzá a magyar térképészet eddigi szép hagyományaihoz.

A díjakat dr. Dippold Péter igazgató és dr. Zentai László, az Alapítvány új elnöke, az ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék vezetője adta át.

A kiállításon nagy sikert aratott Magyarország Pokorny Tódor nyomán kiadott különleges dombortérképe, az Ókori Hellász iskolai falitérképe, a Cartographia Kft. világatlasza, Románia autóatlasza, az afrikai Líbia autótérképe, a Kartográfia História tárgykeréből pedig Az első magyar nyelvű (Budai Ézsaiás-féle) iskolai atlasz hasonmás kiadása (tanulmányal).

A Digitális Magyar Térkép 2005 csoportjának egyik első díját az Arcanum Adatbázis Kiadó CD térképsorozata nyerte el. Ez a kiadó évek óta kiemelkedő munkásságával tűnt ki a magyar irodalmi hagyományok hasonmás kiadásai közöttével.

A Kft. újabban a térképészet köréből is annak alig elérhető értékeit (most Lipszkyt, az I. és II. katonai felmérés térképeit és a Főváros levéltár Budapest régi térképeit) juttatja el CD-n nemcsak a térképészet, de a történelem, a földrajz és több más tudomány művelőjéhez.

A nyertes pályaművekről a továbbiakban közreadott jegyzőkönyvből részletesebb képet kaphatnak olvasóink.

A kiállítás egy része

Különdíj átadására is sor került: a Térinformatika című szakfolyóirat különdíját az InterMap Térinformatikai Tanácsadó Iroda képviselőjének Magyarország e-Atlaszáért dr. Szabó Szilárd, a lap kiadó-főszerkesztője adta át.

Az ünnepélyt követte a Szarvas András Térképészeti Ügynökség szervezésében – és az OSZK Térképtára, a HM Térképészeti Kht., az Offset és Játekkártya Nyomda, valamint a Magyar Térképészeti Egyesület jóvoltából – ez évben is megrendezett Térképész klubdelután. A gazdag büfé mellett néhány térképforgalmazó (Térképkirály, Kisari Balla György) bemutatta pályaműveit és egyéb, ott kedvezményrel árusított kiadványait is. A klubdelután megrendezése a nagyszámú jelenlévő hangulatát és véleménycseréje lehetőségeit jelentős mértékben növelte.

A kiállítás 2006. április 29-ig volt megtekinthető az Országos Széchényi Könyvtárban, a Budavári Palota F épületének első emeletén.

Dr. Karsay Ferenc

A „SZÉP MAGYAR TÉRKÉP 2005” ÉS A „DIGITÁLIS MAGYAR TÉRKÉP 2005” PÁLYÁZAT EREDMÉNYE

A LÁZÁR DEÁK ALAPÍTVÁNY ÉS AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR által a „SZÉP MAGYAR TÉRKÉP 2005” és a „DIGITÁLIS MAGYAR TÉRKÉP 2005” címmel írt pályázat Bíráló Bizottsága előjáróban megállapította, hogy a térkép-előállítók és -forgalmazók szakmaszereteté és értékes tevékenységét tükrözi az az egy híján 100 térkép, atlasz, CD, amit a 2005. esztendőben adtak ki és a pályázatra is benyújtottak. Feltétlenül tükrözi azt az érdeklődést, igényt és keresletet is, ami a térképhasználók körében a legkülönbözőbb térképfajták iránt megnyilvánul. Összefoglalva megállapítható, hogy a nagyszámú pályamunka általános szakmai és esztétikai színvonala magas, és szinte mindegyiken lehet találni értékelhető megoldásokat. Végül azokat a pályamunkákat díjazta a zsűri, amelyeket a tagok nagy többsége figyelemre méltónak talált. A „SZÉP MAGYAR TÉRKÉP 2005” Bíráló Bizottsága a pályázati felhívásban közzé tett szempontok szerint 5 + 1 kategóriában választotta ki a beérkezett pályaművek közül a legszebbeket. A kategóriák a következők voltak:

- a tudományos,
- az oktatási,
- az idegenforgalmi térképek csoportja,

- a térképsorozatok, valamint
- az egyéb kategória és végül
- a digitális térképek csoportja.

A tudományos térképek csoportjában:

1. díj: Líbia autótérképe (1:1 750 000) (93. tétel)
2. díj: A Föld, ahol élünk. Képes világotlasz (80. tétel)
3. díj: A magyarság néprajzi térképe (84. tétel)

Az oktatási térképek csoportjában:

- A zsűri első és második díjat nem adott ki.
3. díj: Az ókori Hellász (66. tétel)

Az idegenforgalmi térképek csoportjában:

1. díj: Románia atlasza (1:250 000) (53. tétel)
  2. díj: A Mátra és környékének turistatérképe (1:50 000) (20. tétel)
  3. díj: Bulgária és a bolgár tengerpart autóatlasza (33. tétel)
  3. díj: Zirc és környékének turistatérképe (65. tétel)
- Dicséretben részesült:
- Észak-Somogy ökoturisztikai térképe (34. tétel),
  - Hargita megye (1:200 000) térképe (37. tétel),
  - Olaszország és Észak-Olaszország térképe (51. tétel).

A térképsorozatok csoportjában:

- A zsűri első díjat nem adott ki.
2. díj: A Cartographia Kft. turistatérkép-sorozata (8, 9, 11. tétel)
  3. díj: A kirándulók térképe sorozat (70. tétel)

Az egyéb kategóriában:

1. díj: Kartográfia História (9. tétel)
2. díj: Pokorny Tódor dombortérképe (13. tétel)
3. díj: A Korabinszky-atlasz hasonmás kiadása (11. tétel)

A digitális térképek csoportjában:

1. díj: Magyarország földtani térképe (1:100 000) (5. tétel)
1. díj: Az Arcanum Adatbázis Kiadó részben Budapest Főváros Levéltárával közös pályázati anyaga (1–4. tétel)
3. díj: Magyarország e-Atlasz 1.5 (6. tétel)

Összesen tehát **5** első, **4** második és **7** harmadik díjat ítéltek oda a Bíráló Bizottság. Ezekon kívül **3** munkát részesített dicséretben. (A fentiekben a tételszám a Bíráló Bizottság számára összeállított jegyzékben szereplő számmal egyezik.)

Részletes szakmai értékelés

I. A tudományos térképek csoportjában

ELSŐ DÍJAT NYERT

Libia autótérképe, a GiziMap pályaműve, amely 1:1 750 000 méretarányban mutatja be az országot.

Szokatlannak tűnhet az a besorolás, hogy egy autótérkép a tudományos térképek csoportjába kerül. Arab nyelvű névanyag Magyarországon készített térképen való megjelenése azonban ritkaságszámba megy, tehát nem az átírás nehézségei, sokkal inkább az eredeti szöveg korrekt alkalmazása és előállítása okozhatott jelentős kihívást, térképszerkesztési nehézséget. A probléma esztétikus megoldása kellemes színvilággal és kifejező domborzatárnyékolással párosulva méltán érdemelte ki a zsűri döntését.

MÁSODIK DÍJAT NYERT

A Föld, ahol élünk. Képes világtalasz, a Cartographia Kft. pályaműve.

A Cartographia Kft. már korábbról is ismert világtalaszának jelentős átdolgozásával született a munka, amely eltér a kiadótól megszokott részletgazdag, nagy névsűrűségű, esztétikus színvilággal és finom domborzatárnyékolással készített, de a térképi részt szigorúan elkülönítő, klasszikus atlaszfogalomtól. Míg a klasszikus szerkesztési mód a mű térképgyűjtemény jellegére helyezi a hangsúlyt, a napjainkban általánossá váló atlaszszerkesztési elvek inkább a térkép, a magyarázó szöveg és képanyag hármasságát valósítják meg. Az új irányvonalat követve, jó grafikai megoldásokat használva alapvetően megújította ezt a térképművet a kiadó.

HARMADIK DÍJAT NYERT

A magyarság néprajzi térképe, a Stiefel Eurokart Kft. pályaműve.

A Stiefelre jellemző erőteljes színek alkalmazásával született a térkép, amelyet a Térkép-Faragó Bt. készített az ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszéke szakmai közreműködésével. Meglepő kartográfiai megoldás, hogy a külső borítón szereplő összefoglaló cím magán a térképnymaton sem az elő-, sem a hátoldalon nem jelenik meg. A három térképkivágaton túl a hátoldalon található szép kiviteli illusztrációs anyag – amely építészeti, népviseleti és más tárgyi emlékeket mutat be – számozása nehezen követhető, így nem mondható szerencsés

megoldásnak. A munka tudományos értéke nagyban hozzájárult a zsűri döntéséhez.

2. Az oktatási térképek csoportjában

A zsűri első és második díjat nem adott ki.

HARMADIK DÍJAT NYERT

Az ókori Hellász falitérkép, a Stiefel Eurokart Kft. pályaműve.

A számos térképkivágatot és grafikát felsorakoztató, kétoldali nyomású iskolai falitérkép kellemes, harmonikus színvilágú. A térképek, a helyszínrajzi vázlatok (csatahelyek, települések) a címben megfogalmazott témát részletekbe menően próbálják körüljárni. Érdekes megoldást mutat a hátoldalon szereplő szokatlan kivágatjelző térképvázlat, ún. fekvési vázlat, amely egy vázlatos vízrajzú Európa-térkép, szürke domborzatábrázolással, valamint Budapest és a tématerület kiemelésével, hogy a tanuló pontosan lássa az ókori Hellász és a mai Görögország közötti kapcsolatot. Meglepő és talán a fiútanulók történelmi érdeklődését is motiváló ábrázolás az istenek sorában megjelenő Aphrodité alakja, amely a bírálók érdeklődését is kiváltotta...

3. Az idegenforgalmi térképek csoportjában

ELSŐ DÍJAT NYERT

Románia autóatlasza, a DIMAP pályaműve.

Az autóatlasz a kiadótól megszokott stílusban, visszafogott színezéssel, finom névrajzzal és gazdag információs tartalommal készült mű. Magyarország 1:250 000 méretarányú autóatlaszának szerves folytatása még a méretarány és a terület tekintetében is, ami Románia területére kuriózum. Az erdélyi részekben megjelenő háromnyelvű (román, magyar, német) településnévrajz is bizonyára keresetté teszi majd e térképművet. A román névmutató mellett külön részként magyar–román névmutató is található az atlaszban.

MÁSODIK DÍJAT NYERT

A Mátra és környékének turisztatérképe, a Nyír-Karta Bt. – Topográf Térképészeti Kft. pályaműve, a célterületet 1:50 000 méretarányban ábrázolja.

A klasszikus topográfiai térképek színvilágát idéző, szép kivitelezésű turisztatérkép, a hátoldalán megjelenő számos melléktérképpel (várostérképek, földtani térképvázlat, a leglátogatottabb területek főtérképnél

nagyobb méretarányú ábrázolása stb.) az esztétikai értékei mellett igen gazdag térképi információs tartalommal is bír. Ezzel nyerte el a zsűri értékelését.

HARMADIK DÍJAT NYERT

Bulgária és a bolgár tengerpart autó-atlasza, a Hibernia Nova és a Z-Press Kiadó pályaműve.

Hiánypótló kiadvány a magyar turisták által újra felfedezett országról. Az atlasz első része 1:400 000 méretarányban az egész ország területét, a második rész pedig 1:125 000 méretarányban a sűrűbben látogatott tengerparti vidéket ábrázolja. Majd a 15 legkedveltebb város térképei következnek. A latin betűs átírású névrajz mellett az eredeti cirill betűs bolgár névanyag is szerepel a térképlapokon. A legfontosabb látnivalókat bemutató, képekkel illusztrált szöveges leíró rész és latin betűs névmutató zárja az atlaszt.

UGYANCSAK HARMADIK DÍJAT NYERT

Zirc és környékének turistatérképe, a Tájéző 98 Térképészeti Iroda pályaműve.

Szellős, jól áttekinthető és olvasható, Zircet és a környező településeket várostérkép-kivágatokon is bemutató komplex feldolgozású térkép. Hátoldalán az izléselesen megformált hirdetések mellett település- és látnivaló-ismertetések kaptak helyet, képekkel gazdagon illusztrálva.

DICSÉRETBE RÉSZESÜLT

Észak-Somogy ökoturisztikai térképe, a Messzelátó Természetvédelmi Egyesület pályaműve.

Érdekes kartográfiai-grafikai megoldást alkalmazott a térkép szerkesztője. A nyomtatott egyik oldalán egy hagyományos színvilágú, a meleg színek felé hajló, turistatérkép jellegű ábrázolással találkozunk, az állat- és növényvilág érdekesebb, különlegesebb fajainak előfordulására utaló grafikákkal, de túraútvonalak bemutatása nélkül. Míg a nyomtatott másik oldalán találjuk a jelzett turistautakat, amelyekhez kapcsolódó fotók mutatják be az elérhető látnivalókat, mintegy kedvcsinálóként a túratervezéshez. Mindkét oldal felső szegélyén állatfotók, látnivalók és intézmények képei sorakoznak.

UGYANCSAK DICSÉRETBE RÉSZESÜLT

Hargita megye térképe, a Micro Mapper Térképészeti Kft. pályaműve, amely 1:200 000 méretarányban mutatja be a területet.

Keresőhálószerűen ellátott, nevezetességek, látnivalók fényképeivel körülölelt szigetértékű jellegű feldolgozás. Kétnyelvű (román és magyar) térkép, amely a településneveken túl a domborzati, táj- és vízveket is mindkét nyelven tartalmazza. A jelmagyarázat és a hátoldal helyet kapott szöveges ismertető román, magyar és angol nyelvű. A díj odaítélésekor a zsűri tekintettel volt arra is, hogy a kiadó a térképen hívja fel a figyelmet arra, hogy ahhoz a világhálón elérhető információs adatbázis kapcsolódik.

UGYANCSAK DICSÉRETBE RÉSZESÜLT

Olaszország és Észak-Olaszország térképe, a **Nyír-Karta Bt. – Topográf Térképészeti Kft.** pályaműve.

Érdekes kivágatmegoldást választott a térképszerkesztő, amikor É felé a német határig, ÉK-en egészen Budapestig terjeszti ki a főterképen 1:1 200 000 méretarányban bemutatott területet, talán a hazai autóturistáknak kedvezve. A látogatottabb északolaszországi területeket 1:200 000 méretarányban ábrázolja. Névmutatófüzet teszi még használhatóbbá a kiadványt. A zsűri egy hibára is felhívja a kiadó figyelmét: a keményborító hátoldalán a főterkép kivágatának jelölése pontatlan, mert a jelmagyarázat nem a jobb, hanem a baloldali térképsarokba került, így takarva ki az afrikai területeket!

4. A térképsorozatok csoportjában

A zsűri első díjat nem adott ki

MÁSODIK DÍJAT NYERT

Cartographia Kft. pályaműve, az új **turista-térkép-sorozat (A Börzsöny..., A Dunakanyar..., valamint A Pilis és a Visegrádi-hegység turistatérképei).**

Az új sorozat 1:40 000 méretarányával, gazdag, de jól áttekinthető térképtartalmával, egységes arculatával öregbíti a cég korábban kivívott hírnevét. A hagyományokat követően az előoldalon maga a turistatérkép és a jelmagyarázat, a hátoldalon pedig a jelentősebb települések címeres, fényképpel illusztrált szöveges ismertetői, esetenként településtérképekkel is kiegészülve, fontos más információk és a területtel kapcsolatos (nyilván a kiadást támogató) cégek reklámanyagai kaptak helyet.

HARMADIK DÍJAT NYERT

A kirándulók térképe hasonmás turistatérkép-sorozat, a **HM Térképészeti Kft.** pályaműve.

A nagy hagyományokkal büszkélkedő magyar királyi Állami Térképészeti Intézet igen szép turista-térkép-sorozatának hasonmás kiadását vállalta fel a pályázó utód. Az igényes és gondos feldolgozás eredményeképpen ismét kézbe veheti a turista az elkészült kilenc térképet, akár a terepen is összevetve a mai állapotokkal, kutathatja fel a több mint fél évszázados változásokat. A sorozat elkészült tagjai a korabeli címekkel: Budai-hegyek, Bükk-hegység, Gerecse és Gete, Karancs és Medves, Mátra-hegység, Mecsek-hegység, Pilis-hegység, Soproni-hegység, Vértes-hegység.

5. Az egyéb kategóriában

ELSŐ DÍJAT NYERT

A Kartográfia História: Első magyar nyelvű iskolai atlaszok Debrecenből 1800, 1801 című kiadvány, a **Képzőművészeti Kiadó** pályaműve.

A kartográfia- és művelődéstörténeti szempontból egyaránt jeles két magyar atlasz, a *Budai Ézsaiás* vezetésével a debreceni Református Kollégiumban készített és 1800-ban kiadott *Oskolai új Átlás*, valamint az annak forrásául számon tartott *Atlas antiquus* 1801-ben ugyancsak Debrecenben készült (mai szóhasználatlal élve) magyar kiadása a témája *Plihál Katalin* kortörténeti dokumentumokkal is gazdagon illusztrált tanulmányának, amely a két nevezetes atlasz térképlapjait is egyenként bemutatja.

MÁSODIK DÍJAT NYERT

Pokorny Tódor: Magyarország hegyrajzi és vízrajzi térképe, 1899 című dombornaptár, a **HM Térképészeti Kht.** pályaműve.

Érdekes szakmai megoldást nyújt ez az ál-hasonmás kiadvány, amikor a szerző két eredeti munkáját ötvözi, több mint száz esztendővel a megjelenés után. Az eredeti, hagyományosan papírra nyomtatott térképtartalmat készíti el naptárként, domborváltozatban. Stílusútrésről azonban talán azért sem beszélhetünk, mert maga *Pokorny* is elkészítette Magyarország igen gondos kivitelezésű dombortérképét – amely az OSZK Térképtárában állandóan megtekinthető –, így az ő munkáinak egybedolgozásaként is felfoghatjuk a kiadványt.

HARMADIK DÍJAT NYERT

Korabinszky János Mátyás: Atlas regni Hungariae című munkájának hasonmás kiadása, a **Cartofil Bt.** pályaműve.

Hogy a kiadót idézzük, a nevezetes atlasz „megjelenésének 200. évfordulóján, készítőjének emléke előtt tisztelegve” jelent meg a hasonmás kiadás. Gondos kivitelezésével méltán érdemelte ki a zsűri értékelését.

6. A digitális térképek csoportjában

Igazán két össze nem vehető, külön-külön sorozatként is felfogható, nagy tudományos értéket képviselő munkának első díjat ítélte a zsűri. A második díjat nem adta ki. Tehát:

ELSŐ DÍJAT NYERT

Magyarország 1:100 000 méretarányú földtani térképe, a Magyar Állami Földtani Intézet pályaműve.

A több mint száz esztendő, nemzetközi szinten is elismert magyar földtani térképezés adta talán hazánk legszebb tematikus térképeit. A nevezés tárgyát képező korszerű – informatikai adatbázison nyugvó, legújabb – földtani térképműnek e követelményekkel is szembe kellett néznie, amit sikeresen oldott meg a Magyar Állami Földtani Intézet alkotóközössége. A www.mafi.hu honlapról is elérhető a térképmű, de a hagyományos papírtérkép formában is megrendelhető – a nagy felbontású színes plotteren előállított – nyomatok, amelyek minden szakmai és esztétikai igényt kielégítenek.

UGYANCSAK ELSŐ DÍJAT NYERT

Az **Arcanum Adatbázis Kiadó** részben **Budapest Főváros Levéltárával** együtt benyújtott **Térképtörténeti** vonatkozású pályamű-sorozata.

A sorozat négy tagból áll, s a zsűri egyaránt fontosnak ítélte meg minden egyes kiadványt, hiszen ezzel széles körben válnak hozzáférhetővé e térkép- és kultúrtörténeti szempontból is kiemelkedő munkák, amelyek – mint pl. a Lipszky-térkép és -névtár esetében – még jelentős feldolgozási eredményeket és kapcsolódó tanulmányokat is tartalmaznak. A négy értékelt munka a következő:

- a 2. katonai felmérés: Magyar Királyság és a Temesi Bánság;
- az 1. katonai felmérés: Erdély és a Temesi Bánság;
- Lipszky János: A Magyar Királyság és társországi térképe és névtára (1804–1810);
- valamint a Budapest Főváros Levéltárával közösen benyújtott Budapest régi térképei I–II.

HARMADIK DÍJAT NYERT

A **Magyarország e-Atlasz**, az **InterMap Térinformatikai Tanácsadó Iroda** pályaműve.

A CD-n megjelent kiadvány Magyarország összes településének térképét tartalmazza, és ötvözi egy Magyarország atlasz és a várostérképek adta szolgáltatásokat. Egyebek mellett lehetőséget kínál (utca, házszám szintű) cím szerinti keresésre Magyarországon bármely településén, a településeken belüli útvonalak távolság-meghatározására, saját útvonal (autó, hajó) térképen való követésére, de útikönyvként is szolgál, mivel minden településről turisztikai és kulturális célpontok adatait tartalmazó részletes ismertetőt nyújt még a mérsékelt hardver–szoftver eszközökkel rendelkező felhasználók számára is.

A jegyzőkönyvet és a részletes szakmai értékelést összeállította:

Dr. Márton Mátyás
egyetemi docens

ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék

TALLÓZÁS A MÚLTBAN, TEKINTETTEL A JÖVŐRE

A 2006. esztendő jeles év lesz szakmatörténeti szempontból is. Idén lesz ugyanis 150 éve annak, hogy hazánk területén megkezdődött a rendszeres kataszteri felmérés, és tudományos társaságunk, az MFTTT fennállásának 50. évfordulóját is megünnepeljük.

1956. április 21-én alakult meg ugyanis a Geodéziai és Kartográfiai egyesület (társaságunk jogelődje). *Dr. Regőczy Emil*, lapunk alapító főszerkesztője a megalakulásról így írt: „Ha valaki ... betévedt a MTESZ székházának nagytermébe, és a sok ember láttán csodálkozva megkérdezte, mi történik ott, bizonyára azt a választ kapta, hogy összegyűltek a magyar geodéták és kartográfusok ... és egyesületet alakítanak. A látszat kétségtelenül az volt. Aki azonban gondosan figyelte ... az akarást, az észrevette, hogy sokkal több történt. Az élet új tartalma keresett új formát. Olyan formát, mely a szétszórtan működő erőket társadalmi úton úgy kapcsolja össze, hogy eredőjük pontosan a haladás irányába hasson, és a lehető legnagyobb értékű legyen.” (Geod. és Kart. 1956/2.)

Az alakuló közgyűlésen *dr. Tárczy-Hornoch Antal* akadémikus megnyitó beszédében a következőket mondotta: „Nagy megtiszteltetés jutott osztályrészemül, hogy a magyar geodéták és kartográfusok nagy egyesületének mai alakuló ülését megnyithatom. Mint is-

A geodéziai kongresszus megnyitója (MTA). Balról jobbra: dr. Regőczy Emil, Váhl Miklós, dr. Hazay István

meretes, ebben az évben kerül sor az ÁFTH saját, ill. jogelődje fennállásának 100 éves fordulóját, megfelelő kiállítással egybekötve megünnepelni.” Ezután rátért szakmánk helyzetének ismertetésére, majd megnyitóját a következő szavakkal fejezte be: „Most, hogy végre Egyesületünk megalakul, reméljük, és biztosra vesszük, hogy ... tudományunkat ... jelentősen továbbfejleszti népünk és az egész emberiség javára. Szívem legmélyéből kívánom, hogy ez így legyen.” (Geod. és Kart. 1956/2.)

Raum Frigyes főmérnök, aki egyébként az egyesület alapítója, és 20 éven át (1956–1976) főtitkára is volt, székfoglaló beszédében ismertette az egyesület feladatait és programját, majd a következőket mondta: „A földmérők és a térképészek tevékenységével az élet jóformán valamennyi területén találkozunk. A földmérő munkája nélkül nincs városrendezés, bányaművelés, földalatti vasútépítés, ... és ugyancsak ő végzi a tagosításokat és a földrendezési feladatokat is.” ... „Egyesületünk megalakulása ma azért időszerű, mert ... kötelező követelmény. Most már csak rajtunk fog múlni, hogy ... munkánk eredményes legyen, és ezáltal betöltsük azt a feladatot, ami hazánk további építésében a reánk eső rész.” – fejezte be beszédét *Raum Frigyes* főtitkár. (Geod. és Kart. 1956/2.)

Az Egyesület újonnan megválasztott elnöke, *Váhl Miklós*, aki akkor az Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal (ÁFTH) elnöke volt, zárszavában megköszönte a bizalmat, majd így szólt: „A magyar geodézia és kartográfia történetében példátlan esemény a mai. Ilyen méretű társadalmi megmozdulás és összefogás e munkaterületen még nem volt. Egyesületünk már indulása pillanatában csaknem 1000 tagot számlál.” Zársza-

Váhl Miklós megnyitja a kiállítást az UVATERV kultúrtermében

vában megerősítette Tárczy akadémikus bejelentését, miszerint az ÁFTH 1956 szeptemberében térkép és műszerkiállítással egybekötött geodéziai kongresszust kíván rendezni abból az alkalomból, hogy 100 évvel korábban, 1856-ban kezdődött el Magyarországon a rendszeres polgári célú felmérés és térképezés. „Most, hogy Egyesületünk megalakult, ennek a kongresszusnak és kiállításnak megrendezésébe, patronálásába és propagálásába be kell kapcsolódnia.” – tette hozzá. Befejezésül Váhl Miklós elnök még egyszer megköszönte a bizalmat, majd megígérte, hogy: „...minden tudásunkkal és minden erőnkkel az Egyesület felvirágzásán fogunk fáradozni, és ehhez ismételtlen a tagság segítségét kérjük.” (Geod. és Kart. 1956/2.)

Alig hat héttel Egyesületünk megalakulása után, 1956. június 3–10. között ünnepelte Bécsben testvérszervezetünk, az Osztrák Állami Földmérés (Bundesamt für Eich- und Vermessungswesen) fennállásának 150. évfordulóját.¹ Ebből az alkalomból ott geodéziai konferenciát és kiállítást is rendeztek, melyen hazánkat és szakmánkat Váhl Miklós, Raun Frigyes és dr. Regőczy Emil képviselte. Az ünnepségsorozatot dr. Theodor Körner köztársasági elnök nyitotta meg, majd magas kitüntetésekkel adta át dr. Franz Schiffman elnöknek és 36 munkatársának. A külföldi delegációk vezetői – köztük Váhl Miklós is – ebből az alkalomból emléklapot kaptak. (Geod. és Kart. 1957/1. és 1989/1.)

1956. szeptember 18–21. között rendezte meg ígéretéhez híven az ÁFTH a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében a geodéziai kongresszust, és vele párhuzamosan az UVATERV kultúrtermében a térkép- és műszerkiállítást. Ez utóbbiról Zelcsényi Géza, az ÁFTH főelőadója lapunk hasábjain így számolt be: „Az évforduló ünnepét használta fel földmérési és térképészeti szervezetünk, hogy a nagy nyilvánosság elé tárja az elért eredményeket, és az érdeklődőknek betekintést nyújtson a térképkészítés műhelytitkaiba ... A látogatók több ezres száma, valamint a vendégkönyvben olvasható bejegyzések igazolják, hogy mennyire helyes volt a kiállítás megrendezése.” (Geod. és Kart. 1956/4.)

A 100. évforduló alkalmával rendezett geodéziai kongresszuson tíz országból 42 tudós delegátus vett részt. „Erdey-Gruz Tibor, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára megnyitó szavaival hangsúlyozta, hogy a magyar geodéziai tudomány nagy múltra tekinthet vissza. A mai tanácskozás az évfordulók tanácskozá-

¹ 2006-ban lesz 150 éve annak, hogy Vacano Fülöp vezetésével Sopronban felállították az első magyarországi kataszteri igazgatóságot. Az 1867-es kiegyezés után gr. Andrássy Gyula miniszterelnök felkérte Vacanót, hogy immár Budáról irányítsa tovább a felmérési munkákat. (Geod. és Kart. 2003/3.)

Részlet a térkép- és műszerkiállításról

sa is. Száz évvel ezelőtt indult meg intézményesen a magyar állami földmérés, és 50 évvel ezelőtt ülésezett először Magyarországon nemzetközi geodéziai kongresszus.” – adta hírül a korabeli népszerű napilap, az Esti Budapest 1956. szeptember 18-i száma.

Dr. Fejér László, az ÁFTH főelőadója a Geodézia és Kartográfia 1956. évi 4. számában csokorba gyűjtötte a kongresszusról és a kiállításról megjelent újságcikkeket. Ezek azt bizonyítják, hogy nem csak szakmánk, de az egész magyar közvélemény is igen nagy figyelmet szentelt az eseményeknek. Szeptember 15. és 29. között hat különböző napilapban 25 rövidebb-hosszabb cikkben méltatták az újságírók a magyar geodéták és kartográfusok munkájának társadalmi jelentőségét (Geod. és Kart. 1956/4.).

Amint ebből a rövid visszatekintésből is kitűnik, az 50 évvel ezelőtti egyesület-alapítás (társaság-alapítás), majd az osztrák geodéziai ünnepségeken való részvétel, végül a hazai 100. évforduló sikeres megünneplése, mérföldkő volt a magyar geodézia történetében. Érdemes tehát idén az 50., illetve a 150. évfordulót – széles szakmai összefogással – méltóképpen megünnepelni. Adjuk meg a tiszteletet nagyszerű elődeinknek, és mutassuk meg mind a hazai közvéleménynek, mind pedig a világnak, hogy a magyar geodéziának és kartográfiának nemcsak sikeres múltja, de eredményes jövője is lesz. Ehhez kérem kedves kollégáim odaadó, őszinte és nagylelkű támogatását.

Dr. Székely Domonkos

HOZZÁSZÓLÁS DR. JOÓ ISTVÁN „MAGYARORSZÁG FELSŐRENDŰ MAGASSÁGI ALAPHÁLÓZATÁNAK HELYZETE ÉS JÖVŐBELI SZEREPE” CÍMŰ CIKKÉHEZ

Az idézett címmel a Geodézia és Kartográfia 2006. évi első számában [1] dr. Joó István professzor egy iránymutatónak szánt dolgozatot jelentetett meg,

amelyben az EOMA jelen állapotát, fejlesztésének időszerségét taglalta. Cikkében különös hangsúlyt fektetett a klasszikus szintezés, valamint a műholdas helymeghatározó technikák és a geoid kombinálásával végezhető magasságmeghatározás pontosságának összevetésére. Véleményünk szerint azonban a bemutatott „nagyvonalú” összehasonlítás nem a kutatás-fejlesztés jelenlegi állapotára alapozott, szemet huny a már a gyakorlatban is alkalmazott új megoldások felett, és következtetésével megtévesztheti az olvasót, ezért szakmai kötelességünknek érezzük, hogy a témát a kutatás-fejlesztés és a gyakorlat megfelelő hazai és nemzetközi környezetébe helyezve mutassuk be.

A szintezési alaphálózatokat a pontjeltek pusztulása, ill. tektonikai vagy technogén okokból történő esetleges vertikális elmozdulása miatt néhány évtizedenként újra kell mérni. A szintezés, mint ismeretes, rendkívül költség- és időigényes feladat, így fordulhatott elő, hogy mire elkészült az EOMA hálózat kialakítása a III. rendű sűrítés szintjéig, a Dunától keletre esedékesé válik az I. rendű hálózatrészek újramérése. Abban szakterületünk valamennyi képviselője egységesen egyetért, hogy az EOMA I. rendű újramérése szükséges és sürgető feladata az Állami Földmérésnek. Az előkészítő munkálatok el is kezdődtek, az anyagi források rendelkezésre állásának függvényében a feladat-végrehajtás elindulhat. Ahhoz sem férhet kétség, hogy a méréseket a klasszikus szintezéssel, de már digitális műszerekkel kell végezni.

Az is igaz viszont, hogy időközben a magasságmeghatározás egyeduralmú technológiája mellett megjelent a műholdas mérésekre (GPS) és a geoidra alapozott eljárás, amely azonban jelenleg még – mint ahogy Joó professzor is megállapítja – korlátozott pontosságú. Pontossága azonban jóval kedvezőbb, mint ahogyan azt a szerző láttatja – alkalmas pl. a III. rendű klasszikus szintezés kiváltására. Éppen a FÖMI-KGO által kidolgozott GPS/geoid technológia [6] tette lehetővé a régóta húzódozó EOMA II. és III. rendű sűrítésének gyorsított lezárását a Dunántúlon 2000 és 2005 között [7, 8].

A GPS mérések pontossága

A szerző cikkében források, hivatkozások megjelölése nélkül „feltételezi”, hogy a többórás GPS mérésekből levezetett vízszintes koordináták megbízhatósága ($\pm 1,5 - 2,0$) cm, míg a magasságé ($\pm 2,0 - 2,5$) cm. A GPS pontossága azonban nem adható meg egyetlen adattal, az függvénye a mérési időnek, a vektorhossznak és a feldolgozás mikéntjének [9]. A [9] cikkben még 2000-ben az USA permanens állomás hálózatában (CORS) füg-

getlen vektorok analízisével részletesen vizsgálták a pontosság függését a mérési időtől (4–24 óra) és a vektorhosszaktól (26–300 km). 24 órás mérésekből 2 mm vízszintes és 8 mm magassági középhibát kaptak, míg 6 órás mérésekre ezek az értékek 4, ill. 14 mm. Azonban ma már ezek az eredmények is túlhaladtak, a permanens állomások méréseinek mindennapos analízise ennél kedvezőbb képet mutat. A FÖMI-KGO-ban 2001 óta folyik az EUREF Permanens Állomáshálózatának (EPN) és a hazai aktív hálózat méréseinek feldolgozása. Az EPN, egész Európát lefedő, 100–1000 km-es(!) vektorainak a feldolgozásánál a vízszintes koordináta középhibája 1–3 mm, míg a magasságé 3–5 mm! A pontossági mérőszámok a hazai aktív állomások, ill. a mozgásvizsgálati hálózatok esetében még ennél is jobbak. Bár ezeket az eredményeket 24 órás mérések tudományos igényű feldolgozásából kapjuk, de alkalmas mérési technológiával (több órás mérés, több vevő együttes használata) a cm alatti pontossági szint „ipari” keretek között is biztosítható! A szerző által adott pontosságok ma a 10–20 perces méréseket jellemezik, amelyeket kizárólag vízszintes helymeghatározási célokra alkalmaznak.

A GPS technika oldaláról tehát legalább 6 órás mérési idővel, több vevő szimultán mérésével 1 cm-nél jobb pontossággal határozható meg a(z) ellipszoid feletti magassági összetevő. A pontossági korlát mellett hátrány, hogy a hosszabb mérési idő miatt a magasságmérés „termelékenysége” kisebb a vízszintes helymeghatározásra irányuló mérésekénél.

Itt hadd szabadjon egy kis kitekintést is adni: a nem is távoli jövőben a Galileo rendszer üzembe állásával a még jobb műhold geometria miatt a magassági összetevő pontossága mintegy 40%-kal fog javulni! Követve a hálózati RTK fejlesztések ütemét, néhány éven belül a cm-es magassági pontosság a valósággá lesz.

A geoid pontossága

A műholdas technikák nem kis hátránya, hogy a szintfelületre vonatkozó magasság számításához szükség van a geoidra. A klasszikus módon, nehézségi gyorsulás mérésekből számítható geoid felület azonban közvetlenül nem alkalmas az egyébként rendkívül egyszerű redukció ($H=h-N$) elvégzésére. Az eltérő vonatkozási rendszerek, szisztematikus hibahatások miatt elengedhetetlenül szükséges a geoid illesztése a GPS/szintezési hálózatok rendszeréhez. A különböző eljárások, közelítések alapján meghatározott geoid változatok között valóban dm-es nagyságrendű eltérések lehetnek, ezek azonban,

mint a PhD értekezésemben [5] (opponensek: dr. Joó István, dr. Tóth Gyula) részletesen elemeztem, alapvetően hosszúhullámú hatások, amelyek illesztési eljárásokkal eltüntethetők, és a gyakorlatban is alkalmazható „ipari” geoid állítható elő. A megfelelő illesztési eljárással, a geoid finomszerkezetének adekvát meghatározásával (részletes gravimetriai adatbázis és nagyfelbontású terepmodell, amelyek Magyarországon rendelkezésre állnak) a(z) illesztett GPS-gravimetriai geoid sem gátolja a cm alatti pontosságú műholdas magasságmeghatározást.

Joó professzor két hazai példát hoz fel állításának levezetésére. Az egyik a Papp Gábor által Sopronban az MTA GGKI-ban fejlesztett, földtani információkra alapozott „szintetikus” geoid, amely becsült pontossága >10 cm. Papp Gábor vizsgálatainak speciális alap kutatás jellege, az általa felhasználható adatok korlátozott felbontása és pontossága miatt nem is célja a geodéziai gyakorlatot szolgáló geoid változat előállítására.

A másik példa a BMGE Általános és Felső-geodézia Tanszékén meghatározott HGTUB2000 geoid változat és az OGPSH 308 szintezett pontjának összevetéséből származó több dm-es eltérés. Úgy látszik, nem lehet eleget hangsúlyozni, hogy a szintezett OGPSH pontok nem alkalmasak a geoid változatok minőségi analizésére. Egyrészt az OGPSH

pontok ellipszoid feletti magassága az akkori gyors mérési technológia miatt nem jobb, mint 2–5 cm, másrészt a vízszintes alaphálózati pontok – állandósításuk és sokszor évtizedekkel korábbi szintezésük miatt – szintezett magasságai nem megbízhatóak. Az egyébként kiváló HGTUB2000 vagy bármely más geoid változat tehát „megbukna” az OGPSH teszten. A tapasztalt több deciméteres eltérések illesztéssel javarészt ugyanakkor eltüntethetők. Így kaptak például magasságot az OGPSH pontok [4], ez volt az első alkalmazása 1998-ban a GPS/geoid technológiának.

A szerző ugyanakkor figyelmen kívül hagyja a FÖMI-KGO azon a publikációit [6, 7, 8], sikeres gyakorlati eredményeit, amelyek alapján a GPS magasságmeghatározás a geodéziai gyakorlat részévé vált. A kidolgozott és az MTA GTB által is elfogadott technológia alkalmazásával az EOMA 2–3–4 poligonokban és a 17–19–20 félpolygonokban több mint 800 III. rendű magassági pont meghatározására került sor. A meghatározási technológiába beépített ellenőrzési lépések biztosították, hogy a levezetett magasságok jobb mint 1 cm-es pontosságúak legyenek. 2005-ben 5 pont szintezésével végzett ellenőrző mérések is bizonyították, hogy a technológia alkalmas a III. rendű pontossági követelményeknek megfelelő szintezési munkálatokban való alkalmazásra.

A NEMZETI KATASZTERI PROGRAM KÖZHASZNÚ TÁRSASÁG TÁJÉKOZTATÓJA A 2005. NOVEMBER–2006. ÁPRILIS KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN MEGKÖTÖTT SZERZŐDÉSEIRŐL

Munka neve	Nyertes vállalkozó	befejezés határideje	szerveződés nettó összege
Budapest XII. kerület DAT Szabályzat szerinti digitális földmérési alaptérképének elkészítése	Geodéziai és Térképészeti Zrt.	2007. 04. 15.	82 645 800 Ft
Baranya megyei belterületi és zártkerti vektoros digitális alaptérkép elkészítése	Pécsi Geodéziai és Térképészeti Kft.	2007. 11. 01.	162 578 534 Ft
Veszprém megyei belterületi és zártkerti vektoros digitális alaptérkép elkészítése	Pannon Geodéziai és Térképészeti Kft.	2007. 11. 01.	165 081 800 Ft
Csongrád megyei belterületi és zártkerti vektoros digitális alaptérkép elkészítése	Pécsi Geodéziai és Térképészeti Kft.	2007. 11. 01.	82 742 900 Ft
Komárom-Esztergom megyei belterületi és zártkerti vektoros digitális alaptérkép elkészítése	Hungarogeo Kft.	2007. 11. 01.	131 269 700 Ft
Fejér megyei belterületi és zártkerti vektoros digitális alaptérkép elkészítése	Alba Geotrade Zrt.	2007. 11. 01.	193 753 800 Ft

Bp., 2006. május 10.

Nemzeti Kataszteri Program
Közhasznú Társaság

A GPS magasság meghatározás megbízhatóságára a Joó professzor által levezetett közel 6 cm-es érték közel egy nagyságrenddel pesszimistább annál, amit a geodéziai gyakorlat ma Magyarországon produkálni képes.

Hasonlóan a szaklapunk hasábjain 1998-ban lezajlott vitához [2, 3] itt is szeretnénk kihangsúlyozni, hogy a szintezés és a GNSS magasságmeghatározás nem egymást kizáró, hanem egymást kiegészítő technológiák, utóbbi az alapozó fázisban nem is létezik a szintezés nélkül. Teljes mértékben tisztában vagyunk azzal – és nem is állítottunk soha mást – hogy a GPS/geoid alapú technológia jelenleg nem alkalmas a mm pontosságú magasságmeghatározásra. Tapasztalataink szerint napjainkban 6–8 mm a pontosságának a felső határa [8]. A GNSS technológiák fejlődésének üteme azonban előrevetíti, hogy néhány éven belül a műholdas technikák szerepe nőni fog a magasságmérések területén is. Feladatunk az Állami Földmérés keretei között a szükséges infrastruktúra biztosítása, a felhasználóra bízva, hogy az aktuális munkájához milyen eszközöket, milyen eljárásokat és milyen infrastruktúrát alkalmaz.

Még egyszer hangsúlyozni szeretnénk, hogy hasonlóan szakterületünk valamennyi képviselőjéhez az EOMA I. rendű újramérését az Állami Földmérés szükséges és sürgető feladatának tartjuk. Ugyanakkor fontosnak tartjuk azt is, hogy a nemzetközi tendenciáknak megfelelően egy **integrált GPS/szintezési hálózatot** hozunk létre. Ez egyszerűen annyit jelent, hogy a szintezési hálózat 15–20 km-enkénti kiválasztott alkalmas pontját a szélső pontossági követelményeknek megfelelően mérjük meg GPS-sel. Ezen GPS/szintezési pontok illesztőpontokként szerepelnek a gravimetriai geoidfelület illesztéséhez, ami a jövőbeni geodéziai infrastruktúra egyik alapelemét fogja jelenteni. Az illesztőpontok adatbázisa a Dunántúlon már rendelkezésre áll. Az országos lefedettséghez közel 300 pont mérésére lenne szükség. A méréseket az EOMA I. rendű hálózat újraszintezésével összhangban, ahhoz ütemezve kell elvégezni. Ennek költsége töredéke a szintezés költségének, tehát nem hátráltathatja annak beindulását és véghezvitelét.

Remarks on the Paper „About the Hungarian Precise Leveling Network” by prof. I. Joó
Kenyeres, A.

Summary

In the above cited paper the author outlined the status of the Hungarian Precise Leveling Network and he

argued for the importance of the re-measurement of the first order leveling network. He also gave accuracy comparison and estimates of the classical leveling and GPS-heighting. As his approach provided very pessimistic estimates for the GPS technology we considered inevitable to respond and give a state-of-the-art accuracy estimates to avoid misunderstandings. We agree on the relevance of the new leveling, but we also call the attention to realize an integrated GPS-leveling network to be prepared for the future users requiring cm-accuracy geoid for GPS-heighting.

HIVATKOZÁSOK

- [1] Joó I.: Magyarország felsőrendű magassági alaphálózatának helyzete és jövőbeli szerepe. Geodézia és Kartográfia, 58 (2006), 1 (5–12)
- [2] Joó I.: A GPS-szel mért magasságok megbízhatóságáról. Geodézia és Kartográfia, 50 (1998), 2 (18–24)
- [3] Borza T.–Kenyeres A.: Hozzászólás dr. Joó István „A GPS-szel mért magasságok megbízhatóságáról” című cikkéhez. Geodézia és Kartográfia 50 (1998), 5 (31–35)
- [4] Kenyeres A.–Seeman J.: Az OGPSH pontok tengerszint feletti magasságának meghatározása GPS technikával. Geodézia és Kartográfia, 51 (1999), 1 (18–23)
- [5] Kenyeres A.: A geoid hosszúhullámú komponense a Stokes-integrál módosítási eljárásaiban és a GPS-gravimetriai geoidban. PhD értekezés, 2001, BME
- [6] Kenyeres A.–Borza T.: Technológia fejlesztés a III. rendű szintezés GPS technikával történő kiváltására. Geodézia és Kartográfia 52 (2000), 1 (8–14)
- [7] Kenyeres A.–Csizmadia M.–Horváth J.–Kisasszonyi F.: A GPS-szel végzett EOMA III. rendű hálózat-sűrítés tapasztalatai. Geomatikai Közlemények V., 2002, pp. 285–293.
- [8] Kenyeres A.: Az EOMA III. rendű hálózata GPS technológiával végzett sűrítésének tapasztalatai. XV. Országos Térinformatikai Konferencia, Szolnok, 2005. szeptember
- [9] Eckl, M. C.–Snay, R. A.–Soler, T.–Cline, M. W.–Mader, G. L.: Accuracy of GPS-derived Relative Positions as a Function of Interstation Distance and Observing-session Duration. Journal of Geodesy (2001) 75: pp. 633–640.

Kenyeres Ambrus

FÖMI Kozmikus Geodéziai Observatórium

ORSZÁGOS TÉRINFORMATIKAI KONFERENCIA

A térinformatikai alkalmazások egyik legjelentősebb hazai rendezvényére kerül sor **2006. szeptember 28-29-én**, tizenhatodik alkalommal **Szolnokon**, a felújított régi helyszínen, a Városi Művelődési és Zenei Központban.

A rendezvény célja az, hogy néhány kiemelt témakör vonatkozásában, elsősorban a közigazgatásra fókuszálva, esettanulmányokon keresztül a térinformatikai alkalmazások és azok gyakorlati tapasztalatai kerüljenek bemutatásra, nem megfélekedve a legújabb ismeretek átadásáról sem. A konferencia az előadások mellett munkaműhelyek tartásával és a résztvevők aktív bevonásával tervez megvitatni számos közérdeklődésre számot tartó témakört, ezek: *térinformatikai adatgazdálkodás kérdései* (adatpolitika, közcélú adatok stb.), *e-önkormányzati rendszerek térinformatikai szegmense megvalósításának kritikus kérdései* (digitális közműnyilvántartás – szakági nyilvántartás, ingatlanvagyon kataszter – ingatlan-nyilvántartás együttműködése, címregiszter, DAT összhangja, rendelkezésre állása stb.), *nemzetközi szoftvergyártók bemutatkozása* (termékfejlesztési irányok, jövőkép stb.). A témákat felkért hozzászólók vezetik fel. A plenáris ülés a II. Nemzeti Fejlesztési Terv térinformatikai vonzataival, a 3D lehetőségeivel, a térinformatika alkalmazásának gazdasági megtérülésével és egyéb aktuális kérdésekkel foglalkozik.

A konferencián elhangzó előadások témakörei: területfejlesztés, környezetvédelem térinformatikai vonatkozásai; térinformatikai adatinfrastruktúra, ill. adatgazdálkodás; önkormányzati informatikai alkalmazások; korszerű térinformatikai technológiák; adatérték, minőség, marketing, EU projektek a térinformatikában. A rendezvényt idén is a térinformatikai cégek szakkiállítása kíséri.

Figyeljék a www.otk.hu és a www.hungis.hu honlapokat, mert ezeken folyamatosan újabb és újabb fontos információk fognak megjelenni a konferenciáról!

(Programbizottság)